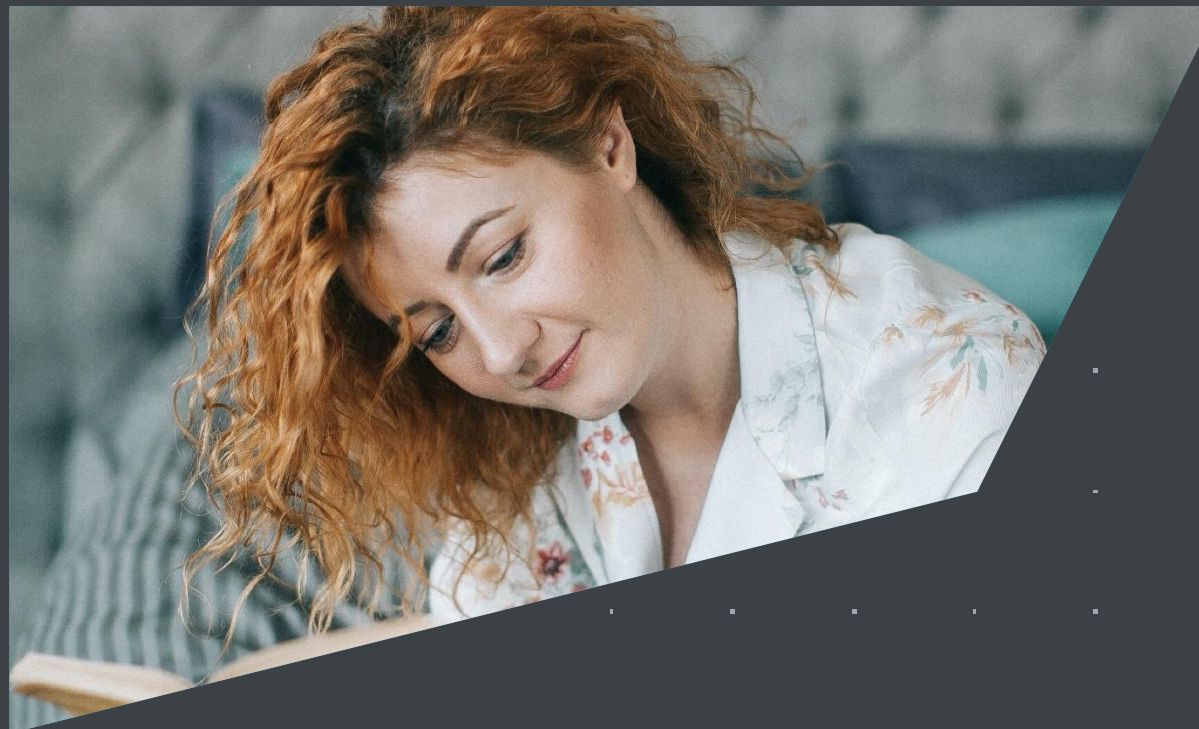

Themameting: de opbrengsten van lezen en literatuur

3e themameting 2023 (meting 66)

Voor SMB - KVB

Cary Richards, Erica Nagelhout & Lucy Qing
GfK | Consumer & Marketing Insights

November 2023

Inleiding

01	Achtergrond en doelstellingen	3
02	Managementsamenvatting	7
03	Resultaten	15
04	Bijlagen	56

01

Achtergrond en doelstellingen

Achtergrond en doelstellingen -1-

ACHTERGROND

De organisaties verenigd binnen SMB willen graag inzicht in het lees-, leen- en koopgedrag van Nederlanders.

In deze themameting geven we inzicht in de opbrengsten van lezen, de opbrengsten van kopen en de opbrengsten van literatuur.

Vrijwel alle organisaties vertegenwoordigd binnen SMB houden zich bezig met leesbevordering. Het boekenvak hecht eraan het lezen van boeken te stimuleren. Het stimuleren van lezen en leesvaardigheid is van belang, maar waarom eigenlijk? Wat brengt het de lezer en mogelijk de maatschappij? Wat zijn de opbrengsten van lezen?

SMB heeft behoefte aan inzichten over de opbrengsten van lezen, boeken kopen en literatuur. Wat brengt het lezen aan lezers?

SMB heeft een aantal specifieke vragen:

- Voor SMB is het belangrijk om het belang van lezen te kunnen benadrukken om het lezen te kunnen stimuleren. Belangrijke vraag is: wat brengt het lezen voor positiefs aan lezers? Waarom leest men eigenlijk graag?
- SMB constateert dat literatuur achter blijft in de verkoop en in leesgedrag. Wat is de oorzaak hiervan? Hoe denken lezers over literatuur? Wat beschouwt men eigenlijk als literatuur? Wat kan helpen om het imago van literatuur te verbeteren? Leest men minder literatuur? Waarom? Wat brengt het lezen van literatuur?
- Om inzicht te kunnen krijgen in de verhouding van andere activiteiten ten opzichte van lezen is het van belang om te kijken hoe de opbrengsten van lezen zich verhouden tot opbrengsten van die andere activiteiten. En welke activiteiten zijn dan belangrijke concurrenten? En wanneer kiest men voor lezen en wanneer voor de andere activiteiten en waarom?
- Wat zijn de drempels om te lezen? Welke elementen of momenten maken lezen lastig? Hoe kan de branche deze drempels wegnemen?

Doel en aanpak van het kwalitatief onderzoek

We voerden het onderzoek uit aan de hand van 16 diepte-interviews.

Al onze deelnemers (Nederlandse consumenten) zijn lezers, sommige lezen veel (heavy lezers), andere lezen minder vaak (medium lezers). In de bijlage vindt u een geanonimiseerd overzicht van de deelnemers. Een heavy lezer leest tenminste wekelijks (n=8), een medium lezer leest niet wekelijks, maar tenminste maandelijks (n=8). De resultaten zoals ze hier zijn beschreven gaan dus over heavy en medium lezers, en niet over niet-lezers of light lezers.

In de rapportage geven we bij de quotes aan welke achtergrondvariabelen bij deze respondent horen. Bijv geslacht, leeftijd, opleiding, type lezer.

De rapportage start met een managementsamenvatting waarin de belangrijkste inzichten staan vermeld. Daarna worden de resultaten in meer detail toegelicht.

Wij wensen u veel leesplezier toe!

02

Managementsamenvatting

Overzicht belangrijke opbrengsten en drempels

Opbrengsten:

Alhoewel alle opbrengsten en drempels een rol spelen en veelal ook met elkaar samenhangen zijn er wel opbrengsten en drempels die men direct noemt en erg op de voorgrond liggen (primair) en opbrengsten die wat minder prominent zijn (secundair).

Primair:

- Ontspanning, rust
- Plezier
- Escapisme
- Kennis

Secundair:

- Nieuwe zienswijzen
- Goed voor de wereld
- Verantwoord tijdverdrijf
- Persoonlijke ontwikkeling
- Grotere taalvaardigheid
- Lezen is bevredigend, verantwoord

Drempels:

Primair:

- Geen of te weinig tijd
- Geen of onvoldoende rust, lezen is ook inspanning
- Verleiding van andere activiteiten
- Lezen is solitair, minder sociaal

Secundair:

- Afnemende mate waarin over boeken wordt gepraat
- Lezen is duur

Unieke opbrengst t.o.v. andere activiteiten:

- Het gevoel van goed bezig zijn; het is in allerlei opzichten een verantwoord en dus toe te juichen tijdverdrijf.
- Langere tijd in een andere wereld zijn waarbij ook nog eens meer aan de eigen verbeeldingskracht wordt overgelaten.

Lezen levert altijd iets positiefs op, zowel voor het individu als voor het collectief

- De lezers kunnen eigenlijk niets bedenken dat niet goed/mooi/fijn/verantwoord/etc. is aan het lezen van boeken. De opbrengsten ervan staan buiten kijf, zowel bij de medium als de heavy lezers. Dat geldt door alle genres heen.
 - De individuele opbrengsten van het lezen van boeken zijn talrijk: van ontspanning, plezier, rust, escapisme, schoonheid/bewondering, verantwoord/goed tijdverdrijf tot kennis, persoonlijke ontwikkeling, grotere taalvaardigheid en nieuwe zienswijzen. De lezers zijn het erover eens dat boeken zorgen – en hebben gezorgd – voor een verrijking van hun eigen leven.
 - Behalve individuele opbrengsten is ook de maatschappelijke waarde van (het) lezen (van boeken) evident. Enerzijds omdat de individuele opbrengsten ook doorwerken in het collectieve leven. Anderzijds zou het lezen tot meer kennis van en begrip voor elkaar leiden wat kan bijdragen aan het tegengaan van de toenemende polarisatie in de samenleving. Meerdere respondenten benoemen dit.
- De combinatie van bovengenoemde twee categorieën opbrengsten, leidt ertoe dat iedereen het erover eens is dat het lezen van boeken gestimuleerd moet worden.
 - Dat geldt in ieder geval bij kinderen (hoewel dat eigenlijk al gebeurt via het onderwijs en de opvoeders) maar wellicht ook bij volwassenen (temeer zij niet meer op school zitten en niet meer opgevoed worden). Tegelijkertijd wordt gewezen op de eigen verantwoordelijkheid van volwassenen en worden vraagtekens gezet bij de haalbaarheid van stimuleringscampagnes (m.n. die gericht zijn op volwassenen).

Lezen levert altijd iets op, maar kost of verlangt ook altijd iets

- Als het lezen van boeken een propositie zou zijn, zou je kunnen concluderen dat het marktpotentieel van deze propositie zeer groot is. Er worden immers veel individuele én maatschappelijke opbrengsten aan toegekend. Lezers zijn er onverdeeld positief over. Dat maakt deze conclusie in feite ook gerechtvaardigd: de doelgroep is oprecht enthousiast over het lezen van boeken en staat er ook open voor. Vaak zou men zelfs meer willen lezen dan men nu doet. En daar zit precies de angel: men leest kennelijk niet zoveel als men zou willen. Dus er is iets dat hen ervan weerhoudt. Feit is inderdaad dat de opbrengsten niet altijd opwegen tegen de drempels, waarvan er ook nog eens veel zijn:
 - Geen of te weinig tijd: Vaak schrijft men dalingen in de leesintensiteit toe aan een druk leven (of drukke levensfase), dus geen tijd hebben en daarom ook onvoldoende mentale rust en focus hebben (zie volgende punt). Extra drempel is dat men de tijd (en de rust) wil hebben om te lezen, het is niet iets dat men even tussendoor doet.
 - Geen/onvoldoende rust/energie/concentratie: Lezen is echt een intensieve activiteit, het vraagt om enige inspanning, want er is aandacht en focus nodig.
 - De verleiding van andere, makkelijkere (plug & play) activiteiten: In het bijzonder in de drukke, onrustiger periodes/momenten van de dag, kan de verleiding van andere activiteiten groot zijn. Televisie/streamen, scrollen op de telefoon en dergelijke vragen minder focus en inspanning en kunnen ook meer tussendoor gedaan worden.
 - De verleiding/noodzaak van andere, betere/urgenter – activiteiten: Dit zijn activiteiten die men liever doet of simpelweg moet doen, zoals sporten, optrekken met vrienden, boodschappen doen en de kinderen verzorgen. In feite leiden deze activiteiten weer tot eerdergenoemd tijdgebrek.
 - De afnemende mate waarin met anderen over boeken gepraat kan worden die sommigen ervaren: Het is steeds minder vaak een gedeelde interesse.
 - Lezen wordt beschouwd als een solitaire activiteit: Dat er letterlijk niemand anders bij nodig is, is enerzijds een belangrijk deel van de aantrekkingskracht (alleen in je eigen wereld), anderzijds is de mens ook een sociaal dier. Een lichte groeps-/partnerdruk kan hier een rol spelen.
 - Lezen is best duur: De prijs van nieuwe boeken is regelmatig een drempel om ze aan te schaffen.

Haakjes voor verlagen leesdrempels: lezen is goed voor jezelf en voor de wereld

- Het aantal drempels is een probleem, net als het feit dat men nagenoeg geen oplossingen kan bedenken voor het verminderen en verlagen van deze drempels. Ze lijken nogal onvermijdelijk. Maar vooral hebben ook deze drempels, veelal andere activiteiten, net als het lezen van boeken, ieder hun eigen opbrengst/aantrekkingskracht die het moeilijk, onlogisch of onnodig maakt om er geen gehoor aan te geven. Er is simpelweg meer in het leven dan het lezen van boeken. 'Meer' in de vorm van activiteiten die men wil of simpelweg móét ondernemen. Maar mogelijk zijn er toch enkele haakjes om het lezen van boeken minder te laten ondersneeuwen door de andere activiteiten, zoals de volgende:
 - Boeken lezen is goed voor je, daarover is nooit twijfel. In feite kunnen hier alle opbrengsten opgesomd worden, van leuk en ontspannend, tot kennisvermeerderend en goed voor de persoonlijke ontwikkeling. Tegelijkertijd geldt dat ook voor veel andere activiteiten. Maar wat er wellicht uitspringt als belangrijke (unieke) opbrengst van lezen t.o.v. de smartphone – een belangrijke concurrent – is dat lezen bevredigend is, voldoening geeft. Men heeft het idee dat men iets goeds/verantwoords doet. Net zoals men een goed gevoel overhoudt aan bijvoorbeeld gezond eten en bewegen. Je wordt er in ieder geval niet slechter van. Dit is anders dan het (vaak enigszins doelloos) lange tijd doorbrengen op de telefoon. Dat geeft eerder een slecht/ongezond/onverantwoord gevoel. Tekenend voor dit gevoel is dat velen zeggen meer te willen gaan lezen maar juist te willen minderen met de telefoon.
 - In het verlengde van het bovenstaande punt: het lezen van boeken is makkelijker doseerbaar (men is zelf meer in controle) dan het gebruik van audiovisuele media, zoals telefoon (internet/sociale media) en televisie. En als men moeite heeft om het lezen te doseren, is dat eerder goed, maar eigenlijk zelden echt slecht (hoogstens voor je sociale leven). Het tegenovergestelde geldt voor overmatig gebruik van genoemde audiovisuele media.
 - Boeken lezen is (ook) goed voor de wereld. Zeker in de huidige tijden van polarisatie zouden boeken een verbindende rol kunnen spelen. Immers, boeken kunnen in potentie zorgen voor nieuwe perspectieven, zienswijzen en dus leiden tot meer kennis van en begrip/empathie voor de opvattingen en werelden van anderen. Daarnaast is het maatschappelijk van belang dat zoveel mogelijk mensen in een samenleving voldoende taalvaardig zijn.

Haakjes voor verlagen leesdrempels: verbeeldingskracht, rustmoment en als tussendoortje

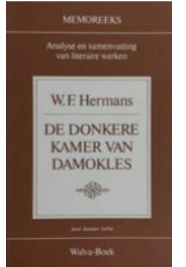
■ Vervolg: mogelijke oplossingen/haakjes voor het verlagen van de leesdrempels:

- Boeken lezen laat veel ruimte voor de eigen verbeeldingskracht. Men kan zijn eigen beelden creëren bij wat er in een boek beschreven staat. Dat lijkt een vrij unieke eigenschap van boeken ten opzichte van andere media zoals televisie/film en internet die een beeld – één beeld – letterlijk presenteren aan de kijker.
- Boeken lezen is rust, slow, misschien wel bijna meditatief. Deze opbrengst van boeken kan wellicht een soort tegenwicht bieden aan de gehaaste, snelle, luidruchtige wereld en daarbij behorende media en content waarmee men (gewenst of ongewenst) 24/7 in aanraking komt. Weliswaar lijkt dit haakje strijdig met lezen als ‘tussendoortje’ (zie volgende punt), maar is ‘lezen als rustmoment’ minstens zo relevant om ook te vermelden. En misschien nog wel relevanter omdat ‘rust’ beter dan een ‘tussendoortje’ aansluit bij de huidige, als prettig ervaren, beleving van boeken lezen.
- Boeken lezen kan misschien ook als tussendoortje. Nu lijkt (te) veel het idee te bestaan dat men er een soort klaar voor moet zijn om te gaan lezen: én uitgerust, én voldoende tijd hebbend, en geconcentreerd, etc. Alsof de omstandigheden eerst allemaal perfect moeten zijn alvorens men denkt een boek te kunnen pakken. En waarschijnlijk zal het ook echt zo zijn, immers dat vertellen de lezers. De vraag is wel wat er gebeurt als men gaat ervaren dat er misschien ook wel even tussendoor gelezen kan worden. Overigens is dat wel afhankelijk van het leesmotief; soms wil men kunnen opgaan in een andere wereld. En daar is, zo is de ervaring nu, tijd en rust voor nodig. Hier ligt wellicht ook een kans voor luisterboeken, die gemakkelijker ‘tussendoor’ kunnen.
 - Beide haakjes (tussendoor en rust) hoeven elkaar niet per se te bijten. Het gaat erom dat men ervoor open gaat staan om niet alleen in de perfecte situatie een boek te pakken maar ook – net zoals men dat bij de telefoon doet (een zeer belangrijke concurrent van boeken) – even tussendoor. Uiteraard blijft wel de vraag of dit daadwerkelijk kan/werkt, maar als het zou werken dan zou er aanzienlijk meer gelezen worden. Ten eerste omdat men niet eerst alle omstandigheden op ‘ideaal’ hoeft te zetten (een hoge drempel aan sich). Ten tweede omdat de ‘tussendoor’ momenten zich vaker zullen voordoen dan de momenten waarop alles klopt (dus meer openingen om te gaan lezen).

Literatuur is vaak onbekend (en dus onbemind) maar wordt ook bewonderd

- Literatuur lijdt regelmatig onder het ‘verplichte leeslijst’ syndroom. Veel lezers hebben slechte herinneringen aan de boekenlijst van de middelbare school die beperkt was tot de meest belangrijke literaire werken. Hieruit moesten verplicht een vast aantal boeken gelezen worden. Literatuur staat daardoor vaak symbool voor boeken van schrijvers van vroeger, denk aan Mulisch, Hermans, Haasse, etc. Dat er talloze hedendaagse, moderne, nog levende schrijvers zijn van het literaire boek, lijkt een groot deel te ontgaan. Alsof literatuur iets van vroeger is en waarin sindsdien weinig veranderd zou zijn. Literatuur wordt geassocieerd met vooral moeilijke, saaie en ouderwetse boeken. En daardoor zijn het wel boeken van een bepaald (hoger) niveau.
- Literatuur heeft twee in meer of mindere mate ‘unieke’ opbrengsten: enerzijds de knap geschreven zinnen, de mooie woorden, de intelligente, diepgaande verhaallijnen, meerdere lagen, de originaliteit, etc. Ofwel een soort hoger (kwaliteits)niveau. Anderzijds het idee dat men er (daardoor) meer bevrediging uithaalt, meer verrijking voor zichzelf, een diepere indruk achterlatend, meer aan het denken wordt gezet, meer schoonheid, etc.
- Echter, voor een groot deel is het vermeende ‘kwaliteitsniveau’ (samenhangend met moeilijk, saai, etc.) juist de drempel om literatuur te gaan lezen. Voor een kleiner deel is het daarentegen de trigger om het wel te willen lezen omdat het daardoor in meerdere opzichten meer bevrediging oplevert dan het lezen van ‘andere’, non-literaire boeken. En ook bij de ‘afwijzers’ schemert hier soms een bepaalde ambitie door; sommigen van hen lijken het namelijk wel (weer eens) te willen proberen.

Literatuur is mogelijk gestoeld op een te verouderd beeld

- Hoewel de leeslijst van de middelbare school regelmatig een belangrijke voedingsbodem is geweest voor dit negatieve gevoel over literatuur – en waarmee dit gevoel dus gebaseerd is op ervaring – lijkt literatuur nooit echt de kans te hebben gehad om dit beeld te herstellen. Een flink deel van de deelnemers heeft namelijk sindsdien geen of nauwelijks literatuur meer gelezen (wat overigens vaker eerder niet dan wel een bewuste keuze is). Dit zien we bij zowel jongere als oudere lezers. Eigenlijk is er dus bij hen maar weinig besef van de hedendaagse literatuur. Het is nu een combinatie van onbekend en onbemind en gestoeld op een mogelijk verouderd beeld. Dat betekent dat het dus nog maar de vraag is of men zich ook nu wederom niet door literatuur aangesproken zou voelen.
- Enerzijds omdat men überhaupt niet weet wat er precies wel en niet onder valt. Sterker nog, er zijn ook lezers die literatuur geheel anders definiëren, namelijk ‘alle boeken’ of ‘alles wat in boeken geschreven staat’. Dus: een boek is per definitie literatuur. Deze definitie die onder sommigen leeft, maakt het uiteraard onrealistisch om van deze groep lezers onderscheid te mogen verwachten over welk boek/welke auteur wel of niet tot het literaire genre zou behoren. Anderzijds omdat men het helemaal niet zo relevant vindt of iets wel of geen literatuur is. Men wil simpelweg een boek lezen dat op de een of andere manier aanspreekt en of dat feitelijk wel of geen literatuur is, is niet relevant.

Literatuur heeft een renaissance nodig

- De belangrijkste uitdaging – en dus aanbeveling – voor literatuur is om het beeld bij te stellen. Het is tijd voor een renaissance van de literatuur. Dat betekent o.a. het volgende:
 - Het is tijd voor een nieuwe leeslijst. Voor sommige scholen is dit al de praktijk. Literatuur is meer dan de boeken en auteurs die ooit op de verplichte leeslijst stonden. Confronteer de doelgroep dus meer met de hedendaagse literatuur. Zorg voor een soort hernieuwde, maar dan positieve, kennismaking met literatuur.
 - Bedenk daarbij wel dat het wellicht verstandig is om de term literatuur te vermijden. Dit is een beladen term met vooral negatieve associaties. Maar vooral ook omdat het niet relevant is om expliciet te benoemen. Het gaat erom dat men beseft dat er heel leuke, interessante, prima leesbare (niet per se moeilijke), etc. boeken zijn die men nu nog (onbewust) links laat liggen. Het gaat om de opbrengst van het betreffende boek, niet om het feit of het wel of geen literatuur is. Bovendien: what's in a name?
 - Wat hierbij mogelijk kan helpen, is om literaire boeken in het vakje te krijgen dat men wel graag leest, zoals fantasy, spannende thrillers, sci-fi, etc. Wellicht komt dit ook doordat dit beschrijvende categorieën/genres zijn waarbij men zich iets kan voorstellen en men dus min of meer weet wat men krijgt. De term 'literatuur' daarentegen zegt (een aanzienlijk deel) niet zoveel: het zegt niet of het boek spannend is, of fantasy, etc., het zegt nu vooral dat het moeilijk, saai, ouderwets, e.d. is of dat het niet meer dan 'een boek' is (literatuur = boeken).
 - Laat de doelgroep op een laagdrempelige manier kennismaken met de vrij unieke opbrengsten van literatuur: originaliteit, intelligentie, schoonheid, etc. waardoor men de verrijking ervan aan den lijve kan ervaren. Het gaat erom dat men een keer ervaart wat literatuur teweeg kan brengen; het is een gemiste kans aangezien men het nu (vaak onbewust) geen kans geeft.
 - Mogelijk is hier nog een extra haakje, namelijk dat een deel van de lezers eigenlijk van zichzelf vindt dat ze toch eens een wat ander – iets uitdagender – boek zouden moeten lezen. Het 'gemak' van hun gebruikelijke boeken zou wel eens wat afwisseling mogen gebruiken; indien men dat aandurft, zou dat wel een mooie, andere opbrengst van lezen kunnen opleveren. Vergelijk het met de trap nemen in plaats van de lift, of zelf koken i.p.v. kant-en-klaar of thuisbezorgd. En dan kunnen zowel de activiteit zelf (traplopen, koken) als het eindresultaat bevrediging opleveren.

03

Resultaten

Resultaten

Leesgedrag algemeen

Type lezer heeft vooral te maken met leesintensiteit, -moment en genre voorkeur (1)

‘Als wat voor type boekenlezer zou je jezelf omschrijven?’ Dat was vaak de eerste vraag die we stelden. De typeringen die daarop volgen, zijn vaak een combinatie van 2 aspecten: 1) de genres die men leest; 2) de intensiteit waarmee en de momenten/perioden dat men vooral leest.

- Over de genres die men doorgaans leest, dus eigenlijk van wat voor soort boeken men houdt, daarover heeft men vaak uitgesproken voorkeuren. Het gaat vooral om thrillers en detectives of fantasy en sci-fi, of juist hoofdzakelijk literatuur. En weer anderen zijn een fan van zelfhulp/-ontwikkelingsboeken, of vooral van veel fictie maar dan wel met een hoog waarheidsgehalte (gebaseerd op de werkelijkheid).
- Als men over een genre spreekt, dan heeft men het eigenlijk over waarom men dit genre (= dit boek) zo leuk/interessant/aantrekkelijk vindt. En in feite gaat het dan dus over de opbrengsten van het lezen van het boek (uit het betreffende genre). En zoals verderop te lezen valt, blijken de opbrengsten niet per se uniek voor een bepaald genre. De meest uiteenlopende genres kunnen hetzelfde gevoel opleveren dat lezen zo aantrekkelijk maakt.

- ” Meestal lees ik die met de hersenen als icoon. Ik weet niet of die onder psychologie valt (...) Ik ga voor de psychologische boeken. Ik lees graag. Dat is ook veel over psychologie. Niet romans maar informatieve boeken. Non-fictie (...) ‘De zeven zussen’, dat vind ik wel heel leuk. En dan lees ik lang achter elkaar. Dan duik ik erin weg. Bach bloesem therapie en over psychologie en dierengedrag lees ik meer overdag als een soort studie. En verder kan ik in romans duiken. Dat is dan ‘s avonds. (v45, WO, heavy)
- ” Ik lees in principe alles behalve romantische dames dingen (m60, Havo, heavy).
- ” Spannende boeken, Esther Verhoef bijvoorbeeld. Thrillerachtig hou ik van. Of een mooi verhaal. In ‘De zeven zussen’, een roman, gaan ze terug in de historie van diverse landen en het zit ingewikkeld in elkaar. Dat houd je goed bezig. Het maakt je nieuwsgierig. Ik hou niet van moeilijke literatuur of als het veel gaat uitweiden. Ik lees ook geen boeken in een andere taal. (v75, MBO, medium)
- ” Ik ben nieuwsgierig naar wat er gebeurt in een boek. Ik lees wel 5 boeken door elkaar heen. Dat is wel een nadeel. Dan moet ik de draad weer oppakken wat er gebeurde. Als ik in de mood ben om te lachen, dan lees ik Koch. (...) Ik heb niks met reisverhalen of kookboeken. Dat interesseert me helemaal niks. Ik wil een recensie lezen over een hotel waar ik heen ga maar verder niks. (m65, Havo, heavy)
- ” Ik lees true crime of thrillers. Geschiedenis ook wel, maar met periodes. Ik hou van waargebeurde verhalen. (v27, MBO, medium)
- ” Ik vind het spannende boek erg leuk. Ik ben van de crisis- en de misdaadverhalen. En sci-fi vind ik ook erg leuk. En in de vakantie lees ik van die flutromannetjes. Ik lees ook Engelse en Duitse boeken. Ook grappige boeken. Maar geen hoge literatuur of zelfhulpboeken. (v51, MBO, heavy)

Type lezer heeft vooral te maken met leesintensiteit, -moment en genre voorkeur (2)

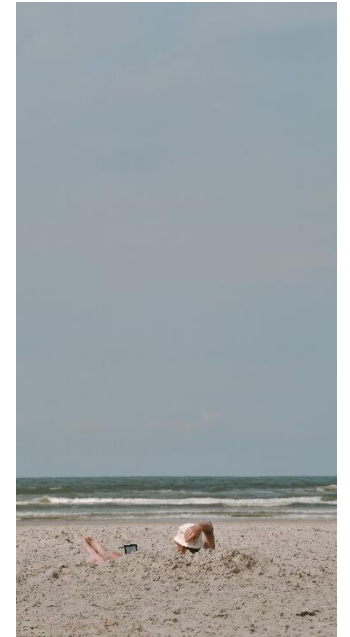

- Meestal vindt men meerdere genres leuk/interessant, maar is er wel eentje waar de grootste voorkeur naar uitgaat (iets dat met de tijd kan variëren). Verder lijkt fictie wat vaker de voorkeur te hebben boven non-fictie (overigens blijken de termen zelf soms precies andersom geïnterpreteerd te worden).
 - Indien men van meerdere genres houdt, kijkt men waar men op dat moment zin in heeft, waarvoor men in de stemming is en de rust en energie heeft. Voor iets spannends, luchtigs, educatiefs, etc. En wat dan bij deze stemming past, kan variëren: een thriller levert waarschijnlijk eerder spanning op maar kan net goed ontspanning en plezier en kennis opleveren. En een (non-fictie) boek over koken levert kennis op, maar net zo goed plezier. Literatuur kan tot ernstig nadenken aanzetten, maar net zo goed schoonheid en humor opleveren.
- ” Ik lees vooral boeken om te ontspannen. Maar ook wel om te leren. Om mijn horizon te verbreden. Geschiedenisboeken vind ik leuk. Maar ook boeken die je goed laat nadenken wie je precies bent. Dat zijn de boeken die ik dan lees. Een beetje die zelfhulp boeken. Zo’n bestseller. *The simple art of not giving a fuck*. (m21, WO, heavy)
 - ” Meestal thriller-achtige boeken. Wat me aantrekt is de spanning en mooie opbouw. Het leest lekker weg. (m75, MBO, heavy)
 - ” Ik ben een casual lezer. Gewoon voor de hobby. Het is echt wel voor het plezier. Voor de ontspanning. Niet omdat het moet. Het is een bewuste keuze voor ontspanning. Niet dat ik 50 boeken moet lezen voor mezelf. (v24, HBO, heavy)
 - ” Ik lees graag boeken die niet heel commercieel zijn. Dus als iets echt een bestseller is of wordt verkocht als bestseller, dat trekt me dan niet zoveel. Ik lees graag dingen die minder mensen lezen, maar lees natuurlijk ook bekende boeken. Maar dan moet het wel iets zijn waarvan ik kan zeggen ‘dit is echt kwaliteit, deze auteur heeft hier echt veel tijd in gestoken’. (m27, WO, medium)
 - ” Ik vind misdaad leuk, maar dat lees ik heel weinig. Boeken met LHBT+ interessant, maar dat kan van alle genres zijn. Dan toch wel Young Adult, een beetje zoetsappig. (v23, HBO, medium)

Type lezer heeft vooral te maken met leesintensiteit, -moment en genre voorkeur (3)

- De intensiteit waarmee en de momenten/perioden dat men vooral leest (of juist niet of minder), wordt ook vaak aangehaald om zichzelf te typeren als lezer. Sommigen lezen elke dag even, anderen vooral in het weekend. Weer anderen lezen bepaalde periodes helemaal niet om daarna opeens weer heel veel te lezen. Sommigen vonden van jongs af aan het lezen al leuk en zijn het dat eigenlijk altijd blijven vinden. Anderen vonden het vroeger niet per se erg leuk, het was meer een verplicht nummer, maar zijn het pas op latere leeftijd gaan waarderen.
- ” *Ik lees graag in stilte, dus ik word niet graag gestoord tijdens het lezen. Het is time for myself, even genieten. Niks anders doen en helemaal focussen op het lezen. (m27, WO, medium)*
- ” *Ik ben een fanatieke lezer, ik lees sowieso graag en ik merk dat als het een goed boek is dan lees ik het snel uit. Als het geen goed boek is dan komt het op de stapel. Ik denk ook wanneer ik de rust heb, wanneer ik het druk heb dan is het wat lastiger. Zeker met vakantie of in het weekend dan ben ik fanatieker. (v27, MBO, medium)*
- ” *Een onregelmatige lezer. Ik heb die hele serie van ‘De zeven zussen’ gelezen en erna wacht ik een maandje. Ik lees online, digitale boeken. Ik vind dat ik het meer moet doen want het is een fijne bezigheid. (v75, MBO, medium)*
- ” *Het hangt van het weer af. Als het mooi weer is, kan ik de hele zaterdag buiten zitten. Dan kan ik wel 7 uur achter elkaar lezen. Maar gemiddeld is het elke dag zo’n drie kwartier. (v45, WO, heavy)*
- ” *Ik pak niet supersnel een boek. Meestal op een zondag. Meestal ga ik in het weekend nog even naar huis. Bij mijn ouders. Dan zie ik mijn vader een boek lezen en dat doe ik dan ook. (m21, WO, Heavy)*
- ” *Als kind las ik heel veel. Op de middelbare school vond ik het wel leuk. Als student heb ik nauwelijks gelezen. En sinds 10-15 jaar heeft het me weer echt gegrepen. Ik denk dat gewoon door de tijd komt. Ik had het te druk met andere dingen. Ik ben wel graag alleen. En dat ben ik ook veel. (v45, WO, heavy)*

Type lezer heeft vooral te maken met leesintensiteit, -moment en genre voorkeur (4)

- In belangrijke mate bepalen de (leef)omstandigheden/-levensfase en de stemmingen hoe intensief men leest (en of men leest). Men moet tijd en rust hebben.
 - Een deelnemer merkt nog op dat bij haar het lezen even wat lastiger was toen ze overstapte van kinderboeken naar de volwassen boeken. Daar bleek nogal een gat tussen te zitten.
- ” Ik lees soms een maand niet. Nu de laatste tijd lees ik elke dag een half uur. Soms in bed 20 minuten. Dat hangt af van of je met andere dingen bezig bent of het weer. Dan ga je andere dingen doen. Ik denk dat ik nu meer lees sinds ik gepensioneerd ben. Daarvoor nam ik een boek mee op vakantie maar verder niet. (m75, MBO, heavy)
 - ” Ik wissel veel met hobby's. Ik heb periodes dat ik veel lees en dat ik niet lees. Ik las minder in mijn HBO- en middelbare school tijden nu heb ik het herontdekt, het plezier van lezen. Je moet wel een bepaald genre vinden wat je interesseert. Ik ben ook van genre geswitcht. (v24, HBO, heavy)
 - ” Toen ik klein was las ik veel maar op een gegeven moment was ik er wel klaar mee, bijvoorbeeld met Harry Potter, en was ik meer bezig met uitgaan. Toen kwam studeren, heb ik ook geen boeken gelezen. Soms op vakantie las ik dan, maar verder niet. Ik had het gevoel dat er nooit rust of tijd voor was, maar nu weer wel. (m36, HBO, medium)
 - ” Ik vond het prettig om naar kantoor te gaan, in de trein had ik 40 minuten om te lezen. Ik nam altijd een boek mee. Nu heb ik dat niet meer, ik heb geen moment om een boek te pakken, daarom doe ik het nu niet. (m28, WO, heavy)
 - ” Ik was altijd meer een vakantielezer. Daar heb je dan heel de dag de tijd voor. Als je 8 uur op een dag naast een zwembad ligt, zou ik niet weten wat je anders moest doen behalve bierdrinken. (m65, Havo, heavy)
 - ” Ik weet dat ik het moeilijk vond om de overstap te maken van kinderboeken naar adolescenten. Vroeger kwam je direct in de volwassen literatuur. Dat was te moeilijk. Tegenwoordig hebben ze de jong adult sectie. Dat bestond niet vroeger. Toen was het moeilijk om de boeken te vinden die ik leuk vond, maar ik heb altijd wel gelezen. (v53, HBO, medium)
 - ” Jeugdliteratuur heb ik veel gelezen, maar met de volwassen literatuur ging het mis. Ik denk dat het door die verplichting kwam. En ik vond andere dingen interessant. En toch die droge abstracte boeken die je aangeboden kreeg. Maar dat heb ik later wel weer opgepakt (...) Maar ik heb nu tijdgebrek. Voorheen had ik meer momenten voor mezelf en pakte ik snel een boek. Maar ik vind het wel moeilijk. Ik zou wel echt meer willen lezen. (v41, WO, Heavy)

Men heeft herinneringen aan het leesgedrag van de eigen ouders

- Wat men vroeger vanuit de opvoeding over lezen heeft meegekregen wisselt. Van ouders die zelf veel lasen en ook hun kinderen stimuleerden om dat te gaan doen, of daar juist minder actief mee bezig waren tot ouders die zelf niet echt veel lasen. Wel zijn de meesten voorgelezen door hun ouders.
 - Het effect van deze (opvoed)omstandigheden wisselt. Meestal werkten lezende ouders stimulerend maar een enkele keer kon dat ook averechts uitpakken (teveel stimulans en verplichting) en heeft men dan pas op latere leeftijd het lezen weer opgepakt. Verder betekent het niet dat kinderen van ouders die zelf niet (veel) lasen, zelf ook geen interesse hadden.
- ” Ik ben ook zo opgevoed, dat het belangrijk is om te lezen, om bij te zijn daarin. Het voelt ook goed, dat ik met iets goeds bezig ben. (v53, HBO, medium)
 - ” Ik herinner me dat ik het lezen van boeken helemaal niet interessant vond, niet leuk. En dat komt omdat mijn vader echt gek was op lezen. Die las echt alles. En die wilde natuurlijk ook dat ik dat een beetje van hem overnam. Ik herinner mij nog dat ik in het weekend gewo on een uur of zo moest lezen. Toen vond ik dat niet leuk. Ik doe niet graag dingen als mensen mij vertellen ‘dat moet je doen’. (m27, WO, medium)
 - ” Mijn ouders waren geen lezers. Ik las wel meisjesboeken, maar als jongvolwassene las ik weinig. Naarmate ik ouder werd, ben ik dat meer gaan doen en omdat ik niet meer werk. Vroeger ging ik naar feestjes, nu heb ik meer tijd. Vroeger had ik ook geen drang om meer te lezen. (v75, MBO, medium)
 - ” Van kinds af aan ging ik elke avond wel lezen, ook door school. Mijn ouders lasen ook voor. (v23, HBO, medium)
 - ” Bij mij is het lezen ontstaan uit verveling. Ik had in die tijd genoeg tijd om te lezen. Als ik in het OV zat ging ik al lezen. Ik had altijd een boek bij me. Ik ging regelmatig naar de bieb om alles wat ik interessant vond te lezen. Mijn ouders? Die lezen de krant en voor de rest niks. (v41, WO, heavy)
 - ” Het heeft me altijd bezig gehouden. Toen ik klein was vroeg ik ook boeken voor mijn verjaardag. Als mijn moeder een financiële meevaller had, kregen we een boek. Het is eigenlijk niet weggeweest uit mijn leven. Ik was al wat ouder toen mijn moeder dat begon te motiveren. Vo orlezen kan ik me niet herinneren. (m50, Mavo, medium)
 - ” Mijn ouders hebben volgens mij ook voorgelezen. Ik kreeg altijd boeken voor mijn verjaardag. Ik had het ook op mijn verlanglijst staan. Ik kreeg ook een boek cadeau om de vakantie door te komen. Maar mijn broer heeft dezelfde opvoeding en die leest nooit. Hij is totaal anders, hij zoekt heel erg gezelschap op. (v45, WO, heavy)
 - ” Ik ben ermee opgevoed. Mijn ouders lasen voor en daarna ook tijdens de basisschool, ik vond het altijd heel erg leuk. Ook de Kinderboekenweek. We gingen ook naar de bibliotheek, lezen is fijn en dat deelden mijn ouders ook fanatiek. (v27, MBO, medium)

Naast vrienden kunnen het ook nog steeds de ouders zijn die stimuleren

- Niet alleen vroeger (bij de opvoeding) waren het dus regelmatig de ouders die direct of indirect het lezen stimuleerden, maar ook nu is daar soms nog sprake van. Dan worden er, net zoals nu ook met vrienden of de partner, boeken onderling uitgeruild en erover gepraat.

- ” *Mijn ouders hebben me gestimuleerd en nu mijn vriendinnen. Mijn vader leest wel echt boeken weg. Op de basisschool had ik een vriendin waarmee ik samen naar de bieb ging. (v24, HBO, heavy)*
- ” *Nee, ik ben niet altijd een lezer geweest. Ik ben helemaal niet zo opgevoed. Mijn ouders waren arbeiders in een huurwoning. Er was nooit een boek in huis. Het begon eigenlijk pas toen ik getrouwd was. Mijn vrouw houdt ook van lezen. En ik moest voor de havo de boeken lezen voor de literatuurlijst. (m60, MBO, medium)*
- ” *En nu denk ik ook wel dat ik het vooral met mijn moeder bespreek, ook op televisie zie je wel eens dingen voorbijkomen. Dat vind ik dan wel interessant, dat stimuleert dan wel. Met mijn zus ook wel, vooral met hen. Mijn moeder is ook wel van de thrillers, dan helpt ook. Mijn zus die leest geen thrillers. Zij leest meer autobiografische boeken. (v27, MBO, medium)*
- ” *Mijn moeder las en leest nog steeds heel veel. Zij leest 5 boeken per week. Mijn vader heeft nooit gelezen. Maar ik ben daar niet door mijn moeder toe aangespoord. Ik vond het wel interessant waarom mijn moeder die boeken las, maar ik begreep dat nooit. Bovendien ik stond altijd op de tennisbaan. (m65, Havo, heavy)*
- ” *Ik moest vroeger ook lezen en mocht geen televisie kijken in de ochtend. Ik heb veel kinderboeken gelezen en die lees ik nu weer voor aan mijn kinderen. (m28, WO, heavy)*

Voorkeur voor papieren boek boven e-book en luisterboek

- De meeste lezers die we spraken hebben een voorkeur voor het papieren, fysieke boek. Dat zit hem niet zozeer in de leesopbrengst, die is niet wezenlijk anders tussen fysieke boeken en e-books. Het zit in de beleving: echt iets in handen hebben, papier, de pagina's kunnen omslaan, meer het gevoel hebben een echt boek te lezen in plaats van op een apparaat te zitten. In een papieren boek zou men dan makkelijker in het verhaal kunnen komen. Een e-book zou qua gevoel te veel doen denken aan hoe men met een telefoon of tablet omgaat, namelijk kort en vluchtig. Daar hoeft minder het hoofd voor te worden gebruikt dan voor het lezen van een boek.

- ” *E-books heb ik een periode gedaan, maar dat beviel dan niet zo. Ik hou van het papieren boek, om het te kunnen omslaan. Ik kom er anders minder makkelijk in. Het voelt alsof ik op mijn telefoon zit, kort en vluchtig. In een boek vind ik het fijn om meer je eigen hoofd te laten denken. (v27, MBO, medium)*
- ” *Lees alleen op papier. Ik heb veel boeken op mijn iPad staan maar ik vind het voor mijn ogen prettiger om papier vast te houden. Het ritueel is veel fijner dan zo'n iPad. (v45, WO, heavy)*
- ” *Je hebt (met een papieren boek) toch het gevoel nuttiger bezig te zijn. Je hebt het gevoel dat je echt aan het lezen bent. Je bent minder snel afgeleid. Ik heb het idee veel geconcentreerder bezig te zijn. Op een tablet heb je toch internet. (m60, MBO, medium)*
- ” *Ik heb liever een boek in handen. Ik heb altijd het idee dat de zon exact op het scherm staat. En ik vind het onpersoonlijk. (m60, Havo, heavy)*
- ” *Eigenlijk altijd wel papieren boeken. Ik heb een e-reader geprobeerd, maar ik vind dat niet prettig lezen. Ik vind het plastisch aanvoelen. (m36, HBO, medium)*
- ” *Ik maak heel graag notities tijdens het lezen. En met een Kindle is dat gewoon super makkelijk. Met een papieren boek kan het ook, maar dat houd ik graag schoon. Dus vandaar dat Kindle perfect is. Dan maak ik notities en stuur ik ze naar mezelf door en neem ze ook af en toe door. (m27, WO, medium)*

E-books en luisterboeken hebben wel specifieke voordelen (1)

- Een kleiner deel van de lezers die we spraken leest ook e-books. Zij noemen o.a. de volgende voordelen:
 - Het gemak van een e-book meenemen op vakantie, ofwel geen gezeul met zware boeken. Bovendien is men niet beperkt in hoeveel men kan meenemen. Overigens is dat ook handig als men niet met vakantie is. Je kan er simpelweg veel boeken op kwijt.
 - De aandrang, soms op aanraden van anderen, om het toch eens te willen proberen. Kijken hoe het bevalt. En enkeling heeft een e-reader cadeau gekregen.
 - Omdat e-books goedkoper zijn dan papieren boeken. Bovendien zijn er die regelmatig een heel groot aantal e-books gratis krijgen doorgestuurd. Ook komt illegaal downloaden voor.
 - De handigheid van een e-book dat men daarin definities van woorden kan opzoeken. In het bijzonder handig wanneer het e-book niet Nederlandstalig is.
 - De handigheid van aantekeningen kunnen maken in een e-book waardoor de inhoud ook nog eens beter zou beklijven.
 - Een e-book hoeft men alleen maar te downloaden, ofwel men heeft het nagenoeg onmiddellijk in bezit (en men kan meteen gaan lezen).
 - Men hoeft geen leeslampje aan te doen als men in bed wil lezen en dat is dan handig voor als je bedpartner alvast wil slapen.
- ” *Mijn dochter koopt nogal eens een boek. Daar leen ik wel wat van. Dat stimuleert wel. Zij heeft ook een e-reader. Dan hoor je dat dat handig is. Zo heb ik er ook een aangeschaft. Naar aanleiding van advies van mijn zwager. Dat is handig. Ik heb het al een aantal keer meegenomen in de trein en op vakantie. Het is heel lang geleden dat ik papieren boeken kocht omdat ik de e-reader heb. Dan kan je ze downloaden en staan ze op dat ding (...) Ik hoor wel mensen die zweren bij een papieren boek. Die de bladzijden willen omslaan. Dat gevoel heb ik niet. Ik til daar niet zwaar aan. (m75, MBO, heavy)*
- ” *Ik lees alleen nog maar e-books, en als ik het van iemand kan lenen. Ik zit financieel moeilijk dus ik koop geen papieren boek. (m50, Mavo, medium)*
- ” *Ik denk dat het meer richting de e-boeken gaat in de toekomst. Als je de e-reader meer ontdekt hebt, je moet erin komen in de manier van lezen. Als je de definitie van een woord niet weet dan krijg je de definitie erbij. Als je daar bekend mee bent, is het toch wel heel fijn. (v24, HBO, medium)*
- ” *Iedereen ging over op een e-reader. Het was wel handig voor op de vakantie. Toen heb ik er een aantal boeken opgezet, maar ik leg hem snel weer weg. (v27, MBO, medium)*
- ” *Ik vind het ideaal. Als ik een gewoon boek lees, dan moet ik zorgen dat de bladzijdes openblijven. Niet zo rommelig. Het is gewoon praktisch. En ik krijg die boeken gratis toegestuurd, meestal van vriendinnen. (v75, MBO, medium)*
- ” *Meestal gewoon een papieren boek. Dat vind ik gewoon beter. Ik heb wel een Kindle, daarop heb ik ook veel boeken gelezen. Wat ik daaraan mooi vind is dat je niet lang hoeft te wachten, ja kan het gewoon meteen kopen aan de slag gaan. (m27, WO, medium)*
- ” *Als je Engelse boeken leest, heb je er een mooi Engels woordenboek bij. (v53, HBO, medium)*

E-books en luisterboeken hebben wel specifieke voordelen (2)

■ Luisterboeken zijn handig omdat:

- Ze te combineren zijn met andere activiteiten. En als men dan toch al een bepaalde activiteit doet – denk aan autorijden – waar men toch de tijd heeft, dan kan een luisterboek een aardige opvulling zijn. Overigens lijkt het luisterboek zich dan wel beter te lenen voor non-fictie/informatie dan voor fictie.
 - De keerzijde is wel dat men door het multitasken afgeleid kan zijn van het verhaal.
- Ze relatief minder inspanning vergen dan lezen. Ook wordt gezegd dat een luisterboek handig is als men druk is (en dus niet de tijd of rust heeft voor een fysiek boek).
- Ze makkelijker tussendoor beluisterd kunnen worden.

- ” *Luisterboeken heb ik gedaan in coronatijd. Toen ging ik veel fietsen en wandelen. Maar ik woon vrij dicht bij mijn werk dus dan is het te kort. (v41, WO, heavy)*
- ” *Ik luister nu ook naar boeken. Bijvoorbeeld in de auto. Dan kost het qua lezen minder tijd, maar ik merk dat ik het echte lezen dan mis (...) Wanneer ik weet dat ik tijd heb, kies ik voor een papieren boek. Het luisterboek wanneer ik het druk heb. (v27, MBO, medium)*
- ” *Een beetje rust. Soms voelen twee bladzijdes heel zwaar, dan luister ik liever. Kost me minder energie. (m28, WO, heavy)*
- ” *Een luisterboek heb ik geprobeerd maar het komt minder binnen. Lezen werkt het beste. (v45, WO, heavy)*
- ” *Luisterboeken lijken me een beetje frustrerend omdat het tempo dan wat trager ligt. Eigenlijk heb ik het nooit geprobeerd, maar het lijkt me ook niet nodig. (m36, HBO, medium)*
- ” *Het heeft misschien te maken met hoe ik het lezen ervaar. Dat is voor mij een ervaring. Ik focus me heel erg op het lezen als ik aan het lezen ben. En als je aan het autorijden bent dan moet je je op andere dingen gaan focussen. Dan ben je ook naar andere dingen aan het kijken, dan ben je sneller afgeleid. Daardoor is de ervaring (van een luisterboek) gewoon minder. (m27, WO, medium)*

Soms andere taal dan Nederlandstalig

- De meeste lezers lezen Nederlandstalige boeken. Hoofdzakelijk omdat men die taal gewoon het beste beheerst en het lezen in een andere taal te veel moeite kost. Men moet zich dan meer concentreren en kan zich er dan aan storen dat men niet alles goed zal begrijpen. Dat leidt af en men pakt mogelijk minder de finesses van het verhaal op.
- Maar er zijn er ook die in andere talen – meestal Engels – lezen. Dat heeft dan een aantal redenen:
 - Het boek is niet in het Nederlands vertaald, dus er is geen keuze.
 - Men heeft de ervaring dat de onvertaalde versie vaak beter is.
 - Men doet kennis op van de andere taal op. Dit is dus een educatieve opbrengst van het lezen van boeken in een andere taal.
 - Men stuit soms ergens op een boek (bijvoorbeeld tijdens vakantie) dat op dat moment alleen maar in een andere taal beschikbaar is.
 - Men komt zelf uit een ander land en beheerst juist de Nederlandse taal nog onvoldoende.
- ” *De meeste boeken zijn van origine Engels, dan vind ik het zonde om ze te vertalen. Ik ben dan ook meer productief: ik lees en oefen taal. Ik vind het ook een mooie taal. Ik haal veel boeken van social media, via promotors, die dan Amerikaans en Engels zijn. (v23, HBO, medium)*
- ” *Meestal Nederlands. In het buitenland heb je weleens een bibliotheek in een hotel. Dat is soms in het Engels. Ik word kriebelig als ik het zesde woord moet opzoeken op translate. (m60, Havo, heavy)*
- ” *Meestal Nederlands, heel soms Engelstalig. Maar het liefst Nederlands. Mijn Engels is op zich prima, maar voor het gemak kies ik voor Nederlands. Soms zie ik dat boeken niet vertaald zijn, dan lees ik ze wel in het Engels. (v27, MBO, medium)*
- ” *Ik vind het fijner om in het Nederlands te lezen. Sommige woorden in het Engels snap ik niet direct. (m21, WO, heavy)*
- ” *Sommige boeken zijn er alleen in het Engels en Duits. Duitse boeken worden soms ook niet vertaald. Het bijhouden van die vreemde taal vind ik ook handig. (v51, MBO, heavy)*
- ” *Een andere taal zou me te vermoeiend zijn. (m60, MBO, medium)*

Wat prikkelt de interesse voor een boek: waar begint het (1)

- De belangrijkste trigger om een boek te kiezen (te willen gaan lezen) zijn de opbrengsten. Met andere woorden: men gaat een boek lezen omdat het iets oplevert. Maar daar gaat nog iets aan vooraf, namelijk dat men überhaupt op het spoor komt van een bepaald boek. Immers, het zaadje voor een (bepaald) boek moet eerst geplant zijn en het boek moet vervolgens ook nog eens beschikbaar zijn en pas dan kan men zich aangespoord (of juist geremd) voelen om te gaan lezen.
 - Maar nu eerst de zaadjes, dus hoe komt men überhaupt tot een bepaald boek:
 - Praten, horen en lezen over boeken: denk aan familie en vrienden met wie men praat over boeken, met wie men over en weer boeken uitleent. Zo komt men in aanraking met andere, nieuwe boeken en schrijvers. Men wordt erop gewezen. Ook zijn er die online rondstruinen (zoals op Bol.com, Goodreads, Google, Audible) en zo op ideeën komen. Ook (goede) recensies van boeken in bijvoorbeeld de krant kunnen triggeren. Verder noemen enkelen boekenprogramma's op de televisie. Tot slot worden social media genoemd, o.a. TikTok en YouTube.
 - Overigens zeggen sommige deelnemers dat het hen opvalt dat praten over boeken met anderen uit de eigen sociale omgeving steeds lastiger wordt omdat er minder gelezen wordt. Het is dus minder vaak een gedeeld onderwerp. Ook is het van belang dat men ongeveer weet wat de ander leest en dat dat enigszins overeenkomt met de eigen smaak. Anders is het minder logisch om er met elkaar over te gaan praten.
- ” *Ik denk ik dat die generatie, mijn generatie, iets word uitgedund qua lezen. Door de telefoons en laptops en degelijke. (v60, Havo, heavy)*
 - ” *Als er een nieuwe boek uit is van Esther Verhoef. Dan onthoud je dat. Als ik niet weet welke boeken, ga ik ook weleens zoeken wat de top 10 meest gelezen boeken zijn. Kijken of er iets bijzit wat mij ook leuk lijkt. (m75, MBO, heavy)*
 - ” *Ik ga ook op anderen af, meningen van vriendinnen. Zo kies ik boeken. (v75, MBO, medium)*
 - ” *Ik ben weer gaan lezen toen een vriend van mij zei: 'Ik wil heel graag dat jij dit boek gaat lezen'. Toen dacht ik van 'oké, ik ga het gewoon proberen'. En toen was het zo van 'wow'. Ik voelde mijn hersenen gewoon werken, ik begon een ander soort gedachten te krijgen. Dus niet je every day gedachte, gewoon nieuwe ideeën, nieuwe connecties maken en dat soort dingen. Het was gewoon ... ja, een ervaring. (m27, WO, medium)*
 - ” *Ik heb een paar vriendinnen die dan komen van, goh wat ga je deze zomer lezen. Dan wordt dat verteld. Ik kijk ook altijd bij iedereen in de boekenkast. (v53, HBO, medium)*

Wat prikkelt de interesse voor een boek: waar begint het (2)

- ❑ De bekende/favoriete schrijver die men kent, soms actief volgt en waarvan men in ieder geval snel een nieuwtje (in de media) oppakt. Dus zodra er iets nieuws van hem/haar verschijnt – en dat weet men vaak heel goed – wil men gewoon zijn/haar nieuwste boek hebben. Omdat men weet wat men ongeveer van deze schrijver kan verwachten en men weet dat het goed/leuk/etc. zal zijn.
 - ❑ De boekhandel, zowel fysiek (ook af en toe de kringloop) als online. Hoewel de mate waarin men boeken nieuw aanschaft in de boekhandel bij de meesten vrij beperkt is, komt men toch af en toe in de boekhandel of kijkt online rond. Zeker in de fysieke boekhandel kan het dan nogal eens voorkomen dat men al struinend op een boek stuit en verleid wordt om het ook te kopen. Het uiterlijk en de achterflaptekst kunnen hierop ook van invloed zijn.
- ” Ik zag Koch in de winkel liggen en die koop ik dan nieuw. En Houellebecq, dat zijn interessante mensen. Die koop ik direct (...) Als een favoriete schrijver een nieuw boek heeft. Dat zie ik op internet. Als ik een promotie van een boek zie of een praatprogramma met die schrijvers. Dan luister ik dat en als het interessant kan zijn, koop ik het. (m60, Havo, heavy)
 - ” Ik denk dat het vooral is wanneer ik door een boekhandel loop of door een app heen scrol, dan is het ook wel de omslag van een boek. Daar begint het wel mee. Het moet er wel een beetje mooi uit te zien, het is vaak zwart en duister bij thrillers. Dat hoeft niet van mij. Ik vind het soms ook fijn als het een positief uiterlijk heeft. Het gaat ook om de achterkant, om te kijken wat ik ervan vind. Het moet toch een beetje prikkelen, het moet niet een van de zovele zijn. (v27, MBO, medium)
 - ” Ik vind het wel leuk dat de kft leuk eruitziet. De voorkant maakt toch wel uit van een boek. Gewelddadige foto's schrikken me af, terwijl ik thrillers leuk vind. (v75, MBO, medium)

Resultaten

Lenen en kopen

Vaker lenen van anderen dan boeken kopen (1)

- Bij de meesten is het bezoek aan de boekwinkel vrij beperkt. Dat betekent ook dat het kopen van een boek relatief weinig voorkomt, vooral omdat de toestroom of aanwezigheid van boeken al in voldoende mate op een andere manier geborgd is. Vaak wordt er over en weer geleend van anderen (familie, vrienden), soms ook van de bibliotheek en heeft men nog dusdanig veel (ongelezen) boeken thuis liggen dat het vaak niet eens nodig is om (veel) boeken te kopen. Ook noemt een enkeling de straatkastjes met boeken.

- Tegelijkertijd is er een kleine groep lezers die vrij vaak iets koopt. Deze personen vinden het niet alleen erg leuk om regelmatig een boek te kopen, ze voelen zich vooral niet echt geremd of bezwaard om dat te doen. En vooral hebben of voelen ze niet of in mindere mate een financiële beperking.

- " *Nee, ik koop niet. Omdat als ik het aan mijn vriendinnen vraag, ik het dan krijg. (v75, MBO, medium)*
- " *Mijn omgeving is ook fanatiek, dus er wordt wel gewisseld. En anders in de boekhandel. Ik ga niet snel naar de Primera of zo, in Den Bosch heb je een grote boekhandel met van alles. Daar haal ik het vandaan. Heel soms online, via Bol.com. (v27, MBO, medium)*
- " *Een vriend heeft een huis vol met boeken. Die zegt; neem maar mee als je wat interessants ziet. (m60, Havo, heavy)*
- " *Boeken zijn wel onpraktisch; je koopt dan boeken en vaak was je er binnen twee weken doorheen en dan zit je erna mee. Een film is dan makkelijker. Ik koop niet veel boeken omdat ik het zonde vind om daar geld aan uit te geven. (m36, MBO, medium)*
- " *Ik heb zoveel boeken in huis die ik moet lezen. Echt boeken kopen doe ik de laatste tijd heel weinig.' (m60, MBO, medium)*
- " *Ik kom graag in boekenwinkels. Ik koop heel veel boeken. Die ik niet allemaal lees. Ik zie veel potentie om te gaan lezen... ik heb veel interesses (...) Boeken kopen vind ik makkelijk. Ik mag ook eindeloos geld uitgeven aan boeken terwijl ik dat niet van mezelf mag bij andere dingen. (v53, HBO, medium)*
- " *Af en toe bij de kringloop, maar nieuwe boeken hebben wel iets, dus ik koop ze wel vaak nieuw. Boeken kopen is een andere hobby dan boeken lezen. Ik koop meer dan dat ik lees. (v23, HBO, medium)*

Vaker lenen van anderen dan boeken kopen (2)

- Boeken worden gekocht in de fysieke boekhandel, soms ook bij de kringloop en online. Bol.com wordt dan vaak genoemd, verder ook Amazon. De beslissing om een nieuw boek te kopen is vaak behoorlijk bewust. Men moet er behoorlijk van overtuigd zijn, al iets weten over de schrijver of dat het verhaal zal aanspreken. Het moet een boek zijn dat men echt graag wil en misschien wel twee keer wil lezen. Het komt ook voor dat men het boek al eens heeft gelezen (maar niet in bezit heeft) maar dat men het zo goed vindt, dat men besluit het ook echt in bezit te willen hebben.
 - Bij deze vaak weloverwogen beslissing speelt mee dat nieuwe boeken door een deel van de respondenten best prijzig worden gevonden.
 - Het uiterlijk van een boek dat men voor zichzelf koopt, is meestal minder van belang maar het kan wel helpen – een extra koopreden zijn - als het er aantrekkelijk uitziet, zeker als het een prominente plek in de boekenkast krijgt. Maar per saldo lijkt het uiterlijk meer een rol te spelen bij een boek dat men koopt als cadeau.
- ” *Ik moet me dan inhouden om niet veel boeken te gaan kopen. Het is toch een soort gretigheid. Om boeken te willen kopen. Maar een nieuw boek kopen in een boekhandel, dan moet ik het wel graag willen hebben. Daar gaat dan een tijdje overheen. Het is ook wel eens dat ik het in de bibliotheek heb gelezen en dat ik hem dan koop om hem nog een keer te lezen of aan vrienden te geven. Dat zijn de boeken die ik echt waardevol vind. (v45, WO, heavy)*
 - ” *Mijn vader heeft ook boeken en mijn vrienden hebben ook boeken die ik kan lenen. Ze zijn makkelijk te krijgen. Ik koop niet zo snel een boek bij de boekenwinkel. Het kost geld. En nieuwe boeken zijn echt veel duurder dan tweedehands boeken. Dat schrijft gigantisch snel af. Heel af en toe heb ik het weleens gekocht maar toen had ik een boekenbon (...) Ik heb pas een boekenbox gekocht. Dat is een doos waar de hele serie van boeken in hardcover staat. Ik vond het een hele leuke boekenserie om te lezen en wilde ik nog wel een keer lezen. En het zag er ook mooi uit. Als ik een boek koop dan vind ik het wel fijn dat ie dan op een boekenplank kan belanden. Dat ik zeker wil weten dat hij goed is. (m21, WO, Heavy)*
 - ” *De kaft moet wel nieuwsgierigheid opwekken. Het moet er aantrekkelijk uit zien ook. (v41, WO, heavy)*
 - ” *Het uiterlijk speelt bij mij niet zo'n grote rol omdat ik sowieso meer onderzoek doe over het boek. (m27, WO, medium)*
 - ” *Het is een ruilfestijn met mijn moeder en een vriendin van haar. Als je het uit hebt dan ruil je het door. Willekeurig elk boek. In de gang van mijn ouders is een kastje waarin dan boeken voor mij klaarliggen. Ook De Slegte, en ook een winkel die van die prijsmap dingen heeft. Ik koop zelden, online en ook niet in de boekenwinkel. Daar moet ik eigenlijk niet binnen gaan. Ik doe het weleens, ik ben er zo twee uur bezig. En dat kost teveel geld en dat heb ik niet want ik heb een uitkering. Ik ben een sucker voor mooie omslagen. Je hebt altijd zo'n top 10 staan. Ik ga altijd neuzen. (v51, MBO, heavy)*

Vaker lenen van anderen dan van de bibliotheek

- Het lenen van boeken van anderen (vrienden, familie) komt vaker voor dan lenen van de bibliotheek. Dat laatste is vaak iets dat men vroeger deed maar nu eigenlijk niet meer.
 - Men kan moeilijk uitleggen wat daar precies de oorzaak van is, maar waarschijnlijk komt het doordat men al zoveel binnenkrijgt via zijn eigen sociale netwerk. Of doordat men simpelweg niet zoveel leest dat men naar de bibliotheek moet om in de eigen leesbehoefte te kunnen blijven voorzien. Verder zijn er die liever een boek kopen dan het lenen van de bibliotheek.
 - Verder lijkt het erop dat de bibliotheek niet meer echt in zijn of haar systeem zit, temeer het niet per se een bewuste keuze is om geen boeken meer van de bibliotheek te lenen. Slechts een enkeling – iemand met smetvrees – heeft wel bewust besloten dat de bibliotheek voor hem geen optie meer is.
- Degenen die wel naar de bibliotheek gaan, doen dat om simpelweg meer boeken te kunnen lezen en om de kosten van het kopen van boeken te vermijden.
 - ” Ik ben lid van de bibliotheek. Als ik alle boeken moest kopen dan zou het een drempel zijn. (v45, WO, Heavy)
 - ” Ik ben niet zo'n frequent lezer dat ik elke week een paar boeken verslind. Als dat zo zou zijn, zou ik misschien naar de bieb gaan. Ik ben een gelegenhedslezer. (m75, MBO, Heavy)
 - ” Ik leen geen boeken (van de bibliotheek) want ik heb er genoeg. (v51, MBO, medium)
 - ” Als ik door mijn voorraad heen ben dan ga ik naar de bieb. Maar ik heb nog 50 boeken die ik moet lezen. (m60, MBO, medium)
 - ” Ik heb een abonnement bij de bieb gehad tot ik 18 was. Nu koop ik boeken of ik download ze ook weleens illegaal, verder van de kringloop ook. Ik heb mijn abonnement niet verlengd omdat de interesse er niet was. Nu denk ik er wel aan. Een collega van mij heeft een bieb-abonnement en die haalt een mysterybox en krijgt dan een nieuw boek in een genre dat hij leuk vindt. Het is wel heel makkelijk. (v24 HBO, heavy)
 - ” Vroeger de bieb, maar nu niet meer omdat het te ingewikkeld is geworden. Ik had vaak boetes en ik kan tegenwoordig boeken betalen. Ik bestel weleens bij de boekhandel. En op een e-reader, dan koop ik het bij Amazon. Ik heb een vriendin waar we gebruik maken van elkaars boekenkast. (v53, HBO, medium)

Boek kopen als cadeau: lastig maar ook leuk om te geven

- Een boek koopt men doorgaans alleen als cadeau als men zeker weet dat de ontvanger van boeken houdt, als men weet van welke genre hij/zij gecharmeerd is of welk specifiek boek (titel, auteur) gewenst is. Als men dit niet weet is het risico te groot op een miskoop, dus dat men de plank mislaat bij de ontvanger. Om dat te voorkomen, is een boekenbon een veilig alternatief, of een bestseller, of natuurlijk een geheel ander cadeau.
 - Een boek is, mits aan bovengenoemde voorwaarden is voldaan, wel een leuk cadeau om te geven. Het is persoonlijk, men kan laten zien dat men zich verdiept heeft in de ontvanger, dat men weet waar hij/zij van houdt, in geïnteresseerd is, etc. En dit zijn dan ook precies de redenen om wel af en toe voor een boek te kiezen als cadeau. Het is persoonlijker dan veel andere cadeaus en het is ook nog eens een soort pluim voor de gever (die heeft zijn best gedaan).
 - Een andere reden om een boek te kopen als cadeau kan ook zijn dat de gever dermate enthousiast is over een bepaald boek dat hij vindt dat meer mensen het zouden moeten lezen. Hij is dan een soort ambassadeur.
 - Meer dan wanneer men een boek voor zichzelf koopt, speelt de uitstraling een rol. Het moet er bij voorkeur wel een beetje aantrekkelijk uitzien. Tenzij men natuurlijk al precies weet welk boek de ontvanger wenst.
- ” Ik geef meestal een boekenbon. Dan kunnen ze zelf kiezen wat ze kopen. Als ik een boek geef, weet ik dat ze deze boeken leuk vinden. (m60, Havo, heavy)
 - ” Ik geef het alleen cadeau als mensen een bepaald boek vragen. Anders niet. Want dan moet je net weten wat hun smaak is. Je kan wel een boek kopen, maar als je niet weet waar ze van houden, is het lastig. (m75, MBO, heavy)
 - ” Ik vraag wat diegene wilt. Mijn vader houdt van vliegtuigen, dus als ik daar een boek over geef, is het goed. En over Drenthe. Dat vinden mijn ouders leuk. Als ik het niet zelf kan bedenken, koop ik een boekenbon. (v51, MBO, medium)
 - ” Ik koop zelf geen boeken, maar ik koop ze wel als cadeau. Ik weet hun smaak, kijk naar de kaft, titel en achterkant en maak dan een keuze. (v75, MBO, medium)
 - ” Ik geef niet zo snel een boek cadeau. Maar als ik weet dat ze boeken lezen wel. Mijn vriendin leest 'De zeven zussen' bijvoorbeeld. Dus als ik weet wat ze lezen, dan is het wel leuk. Omdat je weet dat het bij die persoon past. (m21, WO, heavy)
 - ” Ik vind het toch wel leuk om mensen het plezier, de ontspanning te laten ervaren. (v41, WO, heavy)
 - ” Ik vind het leuk voor mensen die graag lezen. Omdat ik weet dat een ander er plezier aan heeft. Ook krijg je meer kennis. Ik denk wel dat ik sneller een bestseller zou kiezen, dan is het sneller goed. En met een cadeau kijk ik wel naar een luxere uitstraling. (v27, MBO, medium)
 - ” Ja, ik koop wel voor iemand waarvan ik weet dat hij het kan waarderen. Dat vind ik wel leuk. Een boek cadeau geven, is iemand een andere wereld cadeau geven. (v45, WO, heavy)

Resultaten

Opbrengsten van boeken lezen

Opbrengsten trekken zich per saldo weinig aan van de genres

- De opbrengsten verschillen wel in enige mate per genre, maar in essentie is het vooral het lezen van het boek op zichzelf – dus ongeacht het genre – dat in de kern zorgt voor de opbrengst. Dat blijkt uit het feit dat bij uiteenlopende genres min of meer dezelfde opbrengsten worden genoemd.

- Weliswaar is het zo dat bij fictie/een roman eerder verstrooiing/amusement/etc. worden genoemd en minder vaak iets als kennis opdoen. En bij non-fictie is dit vaak andersom. En verder kunnen de wat moeilijker boeken meer inspanning vergen (en dus bijvoorbeeld minder rust opleveren) dan de wat makkelijkere weg te lezen boeken.
- Maar tegelijkertijd wordt er net zo goed over fictie gezegd, dat men er iets van kan opsteken. Dat kan kennis zijn over mensen, over een andere (vaak ook echt bestaande) wereld, zelfkennis, etc. En tegelijkertijd kan non-fictie net zo goed zaken als ontspanning, rust en amusement opleveren. Dus uiteindelijk is de opbrengst niet per se heel anders per genre. Wel kan de initiële reden om een bepaald genre te gaan lezen, verschillen per genre: fictie als men wil ontspannen, non-fictie als men iets wil leren. Maar per saldo is het dus minder zwart-wit dan hier gesteld en lopen diverse opbrengsten door de verschillende genres heen. Temeer er per genre vrijwel altijd meer dan één opbrengst is.

- ” Ik vind het wel leuk als ik er iets van opsteek. Maar dat weet je niet van tevoren. Als er feiten in staan waarbij ik iets leer dan vind ik dat wel extra leuk. En mooie taal, maar dat hangt niet per se samen met een genre. (...) Non-fictie levert meer informatie op, fictie is dan ter ontspanning. Maar omdat er (in ‘De zeven zussen’) zoveel beschrijvingen zijn van verschillende landen steek ik daar ook wat van op, mits het klopt. Daarom zoek ik het op. En de non-fictie interesseert me erg. Dus ik lees die boeken wel voor de informatie. Om er iets van op te steken. (v45, WO, heavy)
- ” Boeken zijn voor mij een medium om kennis op te doen. En dat is ook zo met romans. (v53, HBO, medium)
- ” Nieuwe inzichten, kennis. Echt een ander perspectief op de wereld en het leven. Ik haal dat uit zowel non-fictie als fictie. Juist met fictie ook. Dat je mee kunt leven in motieven en ... autobiografieën hebben dat ook. Dat is iets wat ik meer zou willen lezen. (v53, HBO, medium)
- ” Ook in thrillers zie je taalgebruik of zinsopbouw. En er wordt iets omschreven over bepaalde plaatsen waar het boek zich afspeelt. Over de streek word weleens wat verteld. Dan krijg je daar ook een inzicht in. Ze hebben het in dat boek over bepaalde basilieken. Hoe hij ze beschrijft, krijg je wel een idee hoe je het je kan voorstellen. Over waar iets staat en de gebouwen, daar doe je wel wat kennis van op. (m75, MBO, heavy)
- ” Non-fictie heeft nu mijn voorkeur omdat ik in een levensfase zit dat ik meer wil leren. En ja, dat krijg ik meer bij non-fictie dan bij fictie. Maar ik zeg niet dat het bij fictie niet het geval is. (m27, WO, medium)
- ” Ik word rustiger van een thriller dan van een Jan Siebelink. Daar moet ik mijn hoofd er meer bij hebben, dat is toch iets moeilijker dan zo’n thriller. Het is toch een bepaald niveau boek. (m60, MBO, medium)
- ” Mijn Engels is er heel erg door verbeterd. Als ik een boek aan het lezen ben en het is een mooi verhaal, het is vermaak. Voor sommige mensen is lezen ook wereldverbreding, maar dat is bij het Fantasy genre niet helemaal zo. Daar kan je effe ontsnappen aan het echte leven. Je kan vergeten wat ervoor de rest nog aan de hand is. Bij fantasy en science fiction is dat heel letterlijk. (v24, HBO, medium)

Vluchten, opgaan in een andere wereld (escapisme) en je eigen beelden creëren

- **Opbrengst:** opgaan in een andere wereld, wegdromen, ontspannen, in je eigen bubble zijn, de eigen echte (niet altijd even leuke) wereld even ontvluchten.
- Deze opbrengst heeft ook een relatie met de (vrij unieke) eigenschap van boeken dat de lezer zijn eigen beelden – zijn eigen wereld - erbij kan creëren/fantaseren. Ook dat is een opbrengst.

- ” *Opgaan in een andere wereld denk ik. Je gedachten ergens anders. Mijn hoofd gaat snel en als ik lees komt het tot rust. Meest al zink ik erin weg. En dan moet ik lezen tot het uit is. Dus het wordt weleens 4 uur s’nachts (...) Uniek is dat je zelf kan bedenken hoe iemand eruit ziet. (v5 1, MBO, medium)*
- ” *Het is ook interessanter dan mijn eigen leven natuurlijk. (v5 3, HBO, medium)*
- ” *Ik lees omdat ik het leuk vind om zelf de plaatjes erbij te bedenken, in tegenstelling tot een film of serie. Het is ontspannend en het is gewoon leuk. Ik kan mijn creativiteit erin kwijt, mijn eigen beelden, het zit tussen schrijven en kijken in. Je kunt zelf dingen bepalen. (v2 3, HBO, medium)*
- ” *Je duikt erin weg, Dat je de wereld om je heen vergeet. Dat je schrikt van als de telefoon gaat. Het moet me wel raken op die manier. Dat ik erin kan duiken (...) Daarom heb ik ‘De zeven zussen’ geleend, ik was er eerst op tegen omdat het zo’n hype was. Maar ik dacht, als ik het wel wat vind dan kan ik vooruit want het zijn 8 boeken met veel bladzijdes. Dat kun je er echt in duiken. Een boek van 500 bladzijdes kan me ook raken maar nu is het echt alsof je een hele lange reis gaat maken (...) Het is wat rustiger dan die schreeuwende televisie. Met een boek ben je meer in zo’n bubble. Dan identificeer ik me meer met wat ik lees dan als het op televisie gebeurt. Met een boek heb je geen beeld waardoor je je eigen beeld maakt. (v4 5, WO, heavy)*
- ” *Je verliezen in een verhaal of in iets anders als je eigen leven. Dat is prettig omdat mijn wereld me niet zo aanstaat. (m5 0, Mavo, medium)*
- ” *Als het een luisterboek is of een tv-serie dan wordt het beeld voor jou geschetst. Met lezen creëer je je eigen boek. Ik vind dat fijn, omdat we vaak in kaders zitten. Ik vind boeken juist mooi daarin, je ervaart het anders. (v2 7, MBO, medium)*

- **Opbrengst:** je steek er iets van op, kennis in de meest brede zin van het woord. De uitspraak 'Je wordt er niet dommer van', vat deze opbrengst behoorlijk goed samen. Het kan letterlijk kennis zijn over een bepaald onderwerp, maar het kan ook gaan over (meer) zelfkennis, zelfontwikkeling en identificatie (zichzelf in bepaald opzicht herkennen in een boek). Ook wordt in dit kader nog gerefereerd aan nieuwe perspectieven, zienswijzen, nieuwe ideeën opdoen en dus ook het beter leren kennen van en begrip (empathie) hebben voor anderen of andersdenkenden.
 - Kennis als opbrengst is niet exclusief voorbehouden aan wetenschappelijke of zelfhulp boeken of andere non-fictie. Ook fictie kan dit net zo goed opleveren. Ook in een roman kan men kennis opdoen over een bepaald land, bevolkingsgroep of ander onderwerp. En door het denken en gedrag van de personages leert men zichzelf mogelijk beter kennen of kan men juist anderen beter leren kennen.
 - Verder kan iets ervan opsteken ook staan voor een soort taaltechnische opbrengst: men maakt kennis met nieuwe woorden, zinsconstructies en communicatiestijlen. Behalve dat dit nieuwe kennis is, kan de winst (opbrengst) ook zitten in het genieten van de schoonheid van de taal. En dat is weer een andere opbrengst (zie verderop).

- ” *Ik zou meer willen lezen, ik voel gewoon mijn hersenen groeien als ik lees. Dat is het. Ik krijg nieuwe ideeën die ik normaal gesproken niet krijg. (m27, WO, medium)*
- ” *Nieuwe inzichten, kennis. Echt een ander perspectief op de wereld en het leven krijgen. (v53, HBO, medium)*
- ” *Ik vind het ook belangrijk om verschillende perspectieven te lezen. Dat wordt steeds breder. Boeken uit andere culturen, met mensen die er anders uitzien dan ik. Daar leer ik ook van. Ik denk dat veel haat komt door onbegrip, als we moeite doen om elkaar te begrijpen wordt accepteren makkelijker (...) Met theater kun je dit ook bereiken. (v23, HBO, medium)*
- ” *Ik ben de persoon die ik ben omdat ik boeken lees. Voor mij heeft het mijn kennis verrijkt. Ik vind het superleuk, het is recreatief en ik geniet ervan om mijzelf te ontwikkelen. (m28, WO, heavy)*
- ” *Dit voelt meer als kennisuitbreiding dan achter een scherm zitten. (m36, HBO, medium)*
- ” *Empathie? Ja, dat denk ik wel. Ik vind het mooi dat je toch meevoelt met de personen in het boek, zo zou ik het interpreteren. Daar zit dan toch een stukje empathie in. (v27, MBO, medium)*

- **Opbrengst:** rust, je hoofd leeg maken. Meestal is het zo dat men eerst rustig moet zijn om te gaan lezen, maar tegelijkertijd wordt ook gezegd dat het lezen zelf rust oplevert. Dat kan ook een reden zijn om geen (luide) televisie te willen aanzetten maar juist een (stil) boek te pakken.
 - Dit lijkt er ook mee te maken te hebben dat men echt gaat zitten (of liggen) om te gaan lezen, men wil er met zijn volle aandacht bij zijn. Vooral ook om goed in het verhaal te komen. Men sluit zich als het ware af van de buitenwereld. Een respondent vergelijkt het met in een bubble zijn (zie de eerste opbrengst: in een andere wereld zijn).
 - **Opbrengst:** vrolijkheid, positiviteit, plezier en ontspanning. Deze opbrengst is zeer essentieel, men wil plezier beleven aan het lezen. En plezier kan men op allerlei verschillende manieren krijgen: door op te gaan in die andere wereld, door kennis op te doen, door spanning of schoonheid te ervaren, etc.
 - **Opbrengst:** sociaal. De sociale motieven/opbrengsten worden in veel mindere mate genoemd dan individuele opbrengsten. Soms wordt gezegd dat het leuk is om met anderen ergens over mee te kunnen praten, dus het lezen van een bepaald boek kan zo een gespreksonderwerp opleveren. En dan kan het gaan over het boek zelf (praten over dat boek) of over het onderwerp/verhaal waarover het boek handelt.
- ” Ik vind het fijn om even mijn hoofd leeg te maken. Even weg van die snelle content. Juist even wat langer. Social media.... Je bent je dan bewust dat je aan het scrollen bent en je wordt er nooit veel rustiger van. Je doodt er wel snel tijd mee. En je hebt leuke content. Maar je hebt niet hetzelfde gevoel als een uur een boek lezen. (v21, WO, Heavy)
 - ” Voor mij echt ontspanning en plezier. Ook wel een stukje kennis wat ik leuk vind. Ik denk dat dat het is. (v27, MBO, medium)
 - ” Je bent met één ding tegelijk bezig, met een serie zit ik toch wel vaak op mijn telefoon. (v23, HBO, medium)
 - ” Je gaat ervan uit de realiteit en leert van anderen perspectieven. Ik vind dat het wel wat met je doet. Het kan emotioneel mooi zijn, het verruimt je blik vind ik ook. Gedachten verzetten en puur ontspanning. Ik vind het fijn. Het is ook grappig. Ik heb wel enkele keren hardop gelachen. Nee, dat is allemaal niet uniek van lezen, al deze dingen kun je ook beleven bij tv, maar bij lezen is het voor jezelf. (v75, MBO, medium)
 - ” Ik lees boeken omdat ik daar gelukkig van word. Dat is het, heel simpel. (m27, WO, medium)

- **Opbrengst:** de spanning en de opbouw ervan, het idee van een puzzel/raadsel oplossen. Detectives, thrillers en fantasy zitten al snel in deze hoek. Maar ook kan een literair boek of een ander genre net zo goed onverwachte wendingen, uitkomsten en invalshoeken hebben.
 - **Opbrengst:** schoonheid/bewondering. Dat kan in zinsconstructies zitten, in woorden maar ook in knap uitgedachte verhaallijnen. Zaken waarvan men denkt, wat goed, creatief, slim, mooi, bedacht/geschreven door de auteur. Hier schuilt dan vaak ook enige bewondering in.
 - **Opbrengst:** troost. Nooit spontaan genoemd maar soms wordt dit desgevraagd wel herkend.
 - **Opbrengst:** tijdverdrijf. Soms wordt gezegd dat men op een bepaald moment letterlijk naar iets zoekt om de tijd te verdrijven, om zijn zinnen te verzetten en voor de afwisseling. Een boek is dan een van de methoden om dat te doen.
 - Maar belangrijker is, dat lezen niet zomaar een tijdverdrijf is, maar vooral een verantwoord/goed/gezond tijdverdrijf. Het voelt alsof men goed bezig is. Ook wordt nog gesteld dat lezen makkelijker te doseren is (dan bijvoorbeeld Netflixen) en beter te filteren (kaf van het koren scheiden).
- ” Ik lees veel fantasie en thrillers. Spanning of je kwijtraken in een fantasie denk ik dan. (m50, Mavo, medium)
 - ” Van spannende boeken spreekt het oplossen me aan, van wat is er gebeurd. En als je het dan goed hebt, is het van ‘jee dopamine!’ Sommige schrijvers vind ik heel goed. (v51, MBO, heavy)
 - ” Koch is gebaseerd op het koninklijk huis. Hij verdraaid het iets, dat is toch knap. (m60, Havo, heavy)
 - ” Ik hou van het psychologische stukje. Wat ik soms jammer vind aan een boek is als het voorspelbaar is. Ik hou van een plot twist en dat je erover na gaat denken. De gedachte erachter vind ik mooi. Ik vind sommige boeken interessant, ook al ken ik het onderwerp niet goed. Een tijd geleden las ik een boek over een sekte, ik kan mezelf dat niet voorstellen. Ik vind het knap hoe een schrijver daar onderzoek in kan doen(...) Voor mij het verliezen in het verhaal. Hoe mooi de schrijver iets kan opschrijven, dat heb ik alleen bij een boek. (v27, MBO, medium)
 - ” Dan vind je hoe iets omschreven is over bepaalde details knap gevonden. (m75, MBO, heavy)
 - ” Van tv kijken krijg ik prikkels die ik van lezen niet krijg. Een boek bepaal je beter zelf, is makkelijker te doseren. (m50, Mavo, medium)
 - ” Soms is het fijner dan een serie kijken. Boeken zijn uitgebreider qua dialogen, meer verdieping. Soms is het ook praktischer om te lezen. Laatst ging ik bijvoorbeeld vliegen. Het voelt gezonder dan alleen tv-kijken de hele tijd. (m36, HBO, medium)
 - ” Met tv kijken is het nog moeilijker om, excuse my language, de bullshit te filteren. Dat is het. Bij boeken is het voor mij makkelijker om een bewuste keuze te maken welk boek ik ga lezen in plaats van welke serie ik ga kijken. (m27, WO, medium)
 - ” Mijn vader heeft Alzheimer gekregen en het schijnt dat lezen goed is voor je geest. Ik wil het zo lang mogelijk uitstellen want ik ben bang dat het erfelijk is. Je probeert toch je hersenen bezig houden. (m60, MBO, medium)

Resultaten

Drempels om boeken te lezen

Geen of (te) weinig tijd en rust

Op een enkeling na zegt iedereen niet zoveel te lezen als ze zouden willen. Men wil meer lezen omdat het nu eenmaal iets positiefs oplevert. En vaak meer dan één ding zoals op de vorige slides beschreven staat. Dat betekent dat men eigenlijk voldoende – en ook nog eens vrijwel uitsluitend leuke, plezierige – redenen kan bedenken om te gaan lezen. Dus daar ligt het niet aan. Maar helaas zijn er ook veel drempels om te gaan lezen, zaken die concurreren om de ogen van de lezer.

- **Drempel:** Geen tijd of te weinig tijd. Vaak schrijft men dalingen in de leesintensiteit toe aan een druk leven (of drukke levensfase), dus geen tijd hebben en dus ook onvoldoende mentale rust en focus hebben (zie volgende slide). Denk aan het hebben van jonge kinderen, een drukke baan of studie, etc.
 - Kenmerkend voor het lezen van boeken is dat men het niet even snel tussendoor doet – dus even 10 minuten, zoals men wel op een mobiele telefoon doet. Dat betekent dat men er vaak pas aan begint als men weet dat men enige (vrije) tijd heeft om te lezen. Dus als die tijd er niet is, dan is lezen geen optie. Dit lijkt ook verband te houden met een van de opbrengsten, namelijk dat men door het lezen van een boek zich kan onderdompelen in een andere wereld. Men is er dan helemaal uit. En het bereiken van dit gevoel gedijt dus beter als daar enige tijd voor is. En als men maar weinig tijd heeft, kan het bovendien lastig zijn om zich los te maken van dit boek. En omdat men dat weet, wil men zichzelf dus ook niet in die positie brengen (en dus laat men het boek op dat moment links liggen).
 - Dat tijd (en rust) essentieel zijn voor lezen, blijkt wel uit het feit dat men in bepaalde periodes – die automatisch tijd en rust opleveren – opeens veel meer leest. Denk aan vakanties, met pensioen gaan, even geen werk hebben, ziek thuis zitten (maar nog wel met voldoende mentale fitheid om te lezen).

- ” Ik ga afen toe ook stappen. Dan pak ik daarna geen boek. En de ochtend daarna ook niet. En nu moet ik ook meer lezen voor de uni. Als ik de hele dag heb gestudeerd, ga ik ook niet meer lezen. Dat heb ik al gedaan dan zeg maar (...). Ik pak mijn telefoon vooral op de momenten waar ik dan voor mijn gevoel heel eventjes content wil. Los van of ik daar langer in blijf hangen of niet. Maar 10 minuten een boek lezen doe ik eigenlijk niet (...) Af en toe zou ik wel meer willen lezen. Als ik heb gelezen, merk ik de voordelen. (m21, WO, heavy)
- ” Ik wil graag geen andere geluiden om mij heen. Ik wil ook weten ‘oké, ik ga nu lezen en zal de komende twee uur niet gestoord worden’. (m27, WO, medium)
- ” Het is gewenning, als ik geen half uurtje heb en op dat moment in bed lig, dan pak ik sneller mijn telefoon dan een boek. Ik hou er niet van om een boek een week neer te leggen, ik wil er dan doorheen komen. Ik ga niet 10 minuten een boek pakken. (m28, WO, heavy)
- ” Ik merk dat ik lezen leuk vind, maar er wel tijd voor moet maken daardoor doe ik het minder vaak dan tv kijken. (m36, HBO, medium)
- ” Nee, ik lees niet zo veel als ik zou willen lezen. Ik hou van lezen maar ik heb te weinig tijd. Misschien maak ik er te weinig rust voor. Als ik begin met een boek dan lees ik snel al twee uur door. Met een serie kan ik het sneller uitzetten. Met een boek ben ik langer bezig. Ik merk dat ik er liever meer de tijd voor neem dan even snel. Ik wil er de tijd voor hebben. Ik wil niet een kwartiertje mijn boek lezen. Ik kijk ongeveer een halfuurtje Netflix. Ik vind series niet zo geweldig, ik vind een boek veel pakkender. Als ik een boek aan het lezen ben wil ik daar de tijd voor nemen. En ja, daarom is het moeilijker om me eraan te zetten, want ik kan hem dan niet in een stuk door uitlezen. (v27, MBO, medium)

Geen of (te) weinig rust/energie & behoefte aan sociale activiteiten

- **Drempel:** Geen/onvoldoende rust/energie/concentratievermogen. Lezen is echt een activiteit, het vraagt om enige inspanning, want er is aandacht en focus nodig voor het lezen van een boek. Hoewel het voorkomt dat in tijden van weinig rust, sommigen nog wel een ‘makkelijk’ boek (genre) pakken dat niet al te veel van hen vergt, lijkt het vaker voor te komen dat er dan helemaal geen boek gepakt wordt. Dan blijkt het lezen an sich – ongeacht het genre – al te intensief.
 - De noodzaak van rust (of eigenlijk het voorkomen van afleiding) is soms de reden om dat ook bewust op te zoeken. Dus men gaan apart zitten, zorgt dat de telefoon niet binnen handbereik is, etc.
 - **Drempel:** solitaire activiteit. Kenmerk van lezen is dat het - het praten over boeken met anderen uitgezonderd - bij uitstek een solitaire aangelegenheid is. Je doet het in je eentje. Men heeft er ook letterlijk niemand anders bij nodig. Dit is best een breed gevoelde gedachte. Lezen wordt gezien als solitair, in je eigen wereld, soms zelfs als tegenhanger van het opzoeken van gezelschap. Lezen is je even terugtrekken. Of het echt solitair is, is de vraag: *‘Als ik aan het lezen ben, denk ik dat ik soms meer verbonden met de wereld, alhoewel het er natuurlijk wel solitair uitziet’*.
 - Dat is enerzijds juist een belangrijk deel van de aantrekkingskracht van lezen (alleen in je eigen wereld). Anderzijds wil en moet men ook gewoon regelmatig iets sociaals doen. Vrienden, familie en een partner hebben nu eenmaal ook aandacht nodig. Dus dan legt lezen het op zo’n moment af tegen activiteiten als uitgaan, sporten, samen met je partner op de bank televisie kijken, etc.
- ” *Ik ben vaak ‘s avonds een beetje moe. En dan ga ik snel een serie pakken of het nieuws kijken en pak ik het boek niet meer. (v41, WO, heavy)*
 - ” *Druk, soms staat je hoofd er niet naar. Het moet rustig zijn. Je moet niet teveel gaande hebben. Je moet je kunnen afzonderen. Als ik op werk een zware dag heb gehad dan lees ik een pagina en weet ik niet meer wat ik heb gelezen. Ik kom niet tot rust door het lezen. (v24, HBO, heavy)*
 - ” *Als ik moe ben. Dan heb ik die telefoon en dan val ik in slaap. Boeken lezen doe ik dan niet zo gauw als ik moe ben. Dan pak ik eerder een telefoon dan een boek. Op een telefoon kun je gedachteloos, blik op oneindig, verstand op nul en scrollen maar. Dat levert ontspanning op. En op Tiktok zie je mensen van over de hele wereld, dat vind ik ook leuk. (v51, MBO, heavy)*
 - ” *Anders kijk je tv. Meestal is dat samen met mijn vrouw en soms wil je een serie afkijken. En dan kunnen we samen iets doen. Als ik in een boek zit, is het minder gezellig voor mijn vrouw. (m75, MBO, heavy)*
 - ” *Netflix kan ik met mijn partner samen doen, dat is een vorm van gezelligheid. (m50, Mavo, medium)*
 - ” *Een streamingdienst betekent een gezamenlijk gespreksonderwerp. Met een boek is dat lastiger. Met een serie kijk je daar een halfuurtje van en dan kan je erover mee praten. Het is ook gemakzucht. Verder weet ik het niet. (v27, MBO, medium)*
 - ” *Bij lezen is het voor jezelf, je kan het niet delen met anderen. Dat vind ik wel het nadeel van lezen. (v75, MBO, medium)*

De verleiding van makkelijker 'plug & play' activiteiten

- **Drempel:** de verleiding van andere, makkelijker, activiteiten. In het bijzonder in de drukkere, onrustiger periodes, kan de verleiding van andere activiteiten groot zijn. Televisie kijken, een film streamen, op de telefoon scrollen door social media zijn dan makkelijker alternatieven omdat ze minder inspanning vergen. Men hoeft hier niet echt een inspanning voor te leveren, men hoeft niet per se gefocust te zijn, etc. Hier is het plug & play. Verder stelt iemand nog dat een boek makkelijker kan wachten dan een tv-serie. En tot slot geldt dat genoemde media (audio)visueel zijn, wat ook aantrekkelijk is.
- Bovenstaande verleidingen kunnen ook nog samenhangen met het tijdstip/moment van de dag. Het ene moment van de dag past beter bij tv/film, het andere moment beter bij lezen. En de passendheid van het moment voor een bepaalde activiteit hangt weer samen met de mate waarin men uitgerust is/rust heeft, in welke stemming men is, etc.

- ” *M'n telefoon zorgt toch voor heel veel online vrienden die ik anders niet kan spreken. Dat zijn veel mensen die gedeelde interesses hebben. (v23, HBO, medium)*
- ” *Ook de verleiding om apps en Netflix te gebruiken. Ik moet me er dan toe zetten om een boek te lezen. Het is toch het gemak van de andere verleidingen. (v27, MBO, medium)*
- ” *Ik vind dat ik het meer moet doen want het is een fijne bezigheid. Maar als ik thuis op de bank zit, dan een woordspel of tv, dan raak ik daar afgeleid door. En ik heb een man die ook graag tv kijkt (...) En zo'n telefoon of tablet, is ook een verslaving. Die dingen houden je echt bezig. Hij zit veel in mijn handen. (v75, MBO, medium)*
- ” *Nu de winter eraan komt, ga ik denk ik wel meer lezen. Het is eerder donker, dan ga je minder naar buiten. (m75, HBO, heavy)*
- ” *Andere interesses kunnen ook in de weg staan. Series, telefoons, dus de snellere dopamine. (v24, HBO, heavy)*
- ” *Dat ligt aan het tijdstip. Ik kan niet overdag naar een film kijken. 's Avonds lees ik niet. Overdag lees ik en 's avonds kijk ik een film. (m60, Havo, heavy).*
- ” *Het is soms makkelijker om de tv aan te zetten. De gedachten gaan makkelijker en de tv gaat gewoon door. Als je aandacht weggaat tijdens het lezen, dan heb je er niks aan. Bij tv maakt dat niet uit, je pikt het op waar je gebleven bent. (v45, WO, heavy)*
- ” *Vroeger las ik veel meer dan nu. Vroeger had ik mijn telefoon niet of nam ik hem niet mee naar boven. Dan las ik tot in de late uurtjes door. En het werd toen meer gestimuleerd op school. (m21, WO, heavy)*

De verleiding van ‘noodzakelijke’ andere activiteiten & online informatie

- **Drempel:** de verleiding/noodzaak van andere, betere/urgentere – activiteiten. Behalve de verleiding van andere makkelijke(r) activiteiten, zijn er nog andere activiteiten die in de plaats komen van lezen. Activiteiten die men liever doet of simpelweg moet doen. Denk aan sporten; deze activiteit levert de beloning op van een fysieke inspanning (goed voor het lichaam, even niet zitten, etc.). Of denk aan het bezoeken van vrienden/familie, ofwel sociale uitjes (zie ook de drempel van lezen omdat het een ‘solitaire activiteit’ is) en buiten willen zijn. Maar ook boodschappen doen en voor de kinderen zorgen, zijn concurrenten.
 - In feite leiden deze activiteiten weer tot het eerder vermelde tijdgebrek (als drempel voor lezen).
- **Drempel:** veel informatie is online beschikbaar. Specifiek voor non-fictie geldt dat informatie over heel veel onderwerpen simpelweg ook online te vinden is. Een enkele respondent vraagt zich daarom af waarom hij dan een boek zou lezen dat bovendien meer moeite kost dan het online op te zoeken.
- ” *Zodra je alleen gaat wonen en wat meer van je eigen kosten moet betalen, en dan heb je nog een vriendin die ook wat tijd van je verwacht. Ja, dan moet je je tijd op een andere manier managen. Het lukt me nog niet om mijn tijd zo goed te managen om meer te kunnen lezen. Ik kan zeker een boek vinden dat ik interessant vind, maar het werk moet gewoon afgerond zijn, het eten moet klaargemaakt, ik moet ook wat sporten. Het ligt gewoon aan mij, ik stel mijn prioriteiten anders. (m27, WO, medium)*
- ” *Ik denk toch dat je doordeweeks druk bent. (v27, MBO, medium)*
- ” *Om je kennis te verbreden moet je boeken over de natuur lezen of bepaalde onderwerpen. Maar als je iets wil weten ga je naar internet maar niet specifiek een boek erover lezen. Je ziet het ook op documentaires op tv. Dat is makkelijker dan een boek erover lezen. (m75, MBO, heavy)*

Minder vaak een gedeelde interesse & kosten & verkeerde stemming

- **Drempel:** in afnemende mate zijn boeken een gedeelde interesse met anderen. Praten met anderen over boeken kan heel erg aanzetten om te gaan lezen, maar het valt sommige deelnemers op dat er in hun omgeving steeds minder gelezen wordt en daardoor dus ook minder over gepraat. Immers, het is steeds minder een gedeelde interesse. Dit is misschien niet letterlijk een drempel, maar het bevordert het lezen in ieder geval niet.
 - **Drempel:** de kosten. Men is niet per se afhankelijk van het kunnen kopen van een boek om te kunnen lezen. Zoals gezegd, heeft men vaak meerdere andere wegen (vrienden, familie, bibliotheek, ongelezen voorraad die nog thuis ligt, etc.) om aan voldoende, aansprekende boeken te komen. Maar toch wordt regelmatig gezegd dat nieuwe boeken duur zijn. In dat opzicht kan gesteld worden dat ook de prijs voor sommigen een drempel is.
 - **Drempel:** niet in de juiste stemming. Deze drempel hangt vooral samen met veel van de vorige drempels en komt grotendeels op hetzelfde neer. Als men geen rust heeft, kan men niet in de stemming zijn voor lezen maar bijvoorbeeld wel voor een film. Als men zich wat somber voelt, kan een sociale activiteit meer passend zijn dan een boek.
- ” *Wat ik soms wel jammer vind, is dat mijn leeftijd minder leest, je kan er minder over praten. Ik mis mensen die ook fanatiek lezen. Het is niet meer vanzelfsprekend. Het is allemaal streamingdiensten en telefoons. Ik hoor vaak dat mensen helemaal niet lezen. Je hebt geen gedeelde passie dan. Mijn vriend is bijvoorbeeld geen fanatiek lezer, die kijkt liever samen een serie. (v27, MBO medium)*
 - ” *Ik heb weinig lezers om me heen helaas. Anderen doen het eigenlijk niet. Op vakantie lezen doen ze wel. Maar dat zijn andere boeken dan die ik lees. (v41, WO, heavy)*
 - ” *Ik praat weinig met anderen over het lezen van boeken. Maar ik zou dat wel willen, dat ik meer mensen om mij heen zou hebben die lezen en die dan ook vooral dezelfde soort boeken lezen als ik. Want als daar een groot gat tussenczit, dan heb je gelijk minder gesprekstof. (m27, WO, medium)*
 - ” *Ik koop maar weinig boeken, wel als ik een cadeaubon heb. Als ik bij de Bruna ben, dan zie ik de boeken staan en dan denk ik oh leuk, en dan ga ik naar de bieb. Ik ga dat boek niet kopen. Dat vind ik te duuren zonde, want ik lees het en dan staat het in mijn kast. (v41, WO, heavy)*

Hoe de drempels verlaagd kunnen worden, vindt men erg lastig te bedenken

- Op de vraag wat er gedaan kan worden om de drempels weg te nemen/te verlagen, volgen vrijwel altijd weinig hoopgevende antwoorden. De drempels zijn er simpelweg en hebben ieder hun eigen aantrekkingskracht. En dus heeft men vaak een goede reden om er gehoor aan te geven.
 - De telefoon is een blijvertje.
 - Vaak heeft men simpelweg weinig tijd en men moet zijn tijd nu eenmaal verdelen.
 - De meeste opbrengsten van lezen zijn ook met andere activiteiten te bereiken, zoals plezier, spanning, ontspanning, kennis opdoen, schoonheid, nieuwe inzichten, in een andere wereld terechtkomen, etc.
 - Toch zijn er soms wel min of meer unieke opbrengsten van lezen:
 - Het gevoel van goed bezig zijn; het is in allerlei opzichten een verantwoord en dus toe te juichen tijdverdrijf.
 - Langere tijd in een andere wereld zijn waarbij ook nog eens meer aan de eigen verbeeldingskracht wordt overgelaten.
- ” *Ofer iets unieks is aan het lezen van boeken wat je nergens anders kan vinden? Ik zou dat niet weten. (m50, Mavo, medium)*
 - ” *Met tv kijken kan je het bereiken of met reizen. Als je gaat reizen kom je ook veel dingen tegen. Een museum waar je binnen gaat. Daar doe je ook zulke dingen op die je ook met lezen opdoet. (m75, MBO, heavy)*
 - ” *Mijn leerlingen vinden literatuur saai. Ze hebben er geen geduld voor. Netflixen is gewoon makkelijker. Het kost wel echt energie. Telefoon is een grote afleider. Dus thuis lezen ze gewoon niet. Ik probeer ze toch te stimuleren en probeer ze ook enthousiast te maken voor verhalen, maar het wil nog steeds niet lukken. Ik loop er al 9 jaar tegenaan. (v41, WO, heavy)*
 - ” *Met een boek moet ik echt tijd voor mijzelf maken. Ik denk dat minder grote hoofdstukken misschien kunnen helpen. Misschien dat ik dat makkelijker zou vinden. (v27, MBO, medium)*
 - ” *Het ligt niet aan de boeken, het ligt aan de telefoon. Vroeger had je YouTube en Instagram. Tegenwoordig zitten er overal shorts bij. Het is gefocust op zo lang mogelijk de aandacht vasthouden en de aandachtsboog verkorten. (v24, HBO, medium)*
 - ” *Ja, het is een verrijking. In de wereld van zo'n boek kruipen... ik vind het leuk. Een leuke hobby om te hebben. Het is een hobby waar mensen niet zo op neer kijken. Ze kijken er anders naar dan als je zegt dat je op je telefoon zit. In een boek moet je moeite stoppen om je dopamine eruit te krijgen. En je telefoon is snelle dopamine. Het escapisme heb je niet in je telefoon maar wel met een boek, met een boek kan je niks anders doen. (v24, HBO, heavy)*
 - ” *Ik kan via boeken veel beter mijn eigen gedachten vormen. Het is een manier van leren die mij aanspreekt. (v53, HBO, medium)*

Resultaten

Literatuur

Literatuur: misvattingen, onbekendheid, what's in a name (1)

- Hoewel lang niet iedereen spontaan over literatuur begint, zijn veel van de eerste associaties wel vaak dezelfde. Deze zijn doorgaans (erg) negatief:
 - Moeilijker, van een hoger niveau, qua taalgebruik, qua 'onderwerp', qua insteek, diepgang, etc. Literatuur wordt daarmee eerder geassocieerd dan met makkelijk en luchtig en leuk. Het leest minder makkelijk weg, men moet er, denkt men - (te) veel moeite voor doen. En dat staat daarmee regelmatig haaks op waarom men leest: voor het plezier, voor de ontspanning, etc.
 - Saai en ouderwets worden ook regelmatig genoemd.
- ” *Ik hou niet van moeilijke literatuur. Ik had een keer een Harry Mulisch, anderen zeiden dat het een heel mooi boek was, maar ik vond het niet boeiend. Ze kunnen het heel mooi beschrijven, maar dan denk ik, waarom? 'Ontdekking van de hemel', na 50 bladzijdes haakte ik af (...). Als ik denk aan literatuur, dan denk aan boeken die ik zelf niet kies. Geen verklaring hiervoor, sorry. Zoiets gaat vanzelf. (v75, MBO, medium)*
- ” *In de boekenkast van mijn vader staat de wat zwaardere literatuur. Het ziet er niet interessant uit. Heel ouderwets. Het is gevoelsmatig. Zwaardere literatuur is wat je moest lezen voor de lijst. Je had van die C2 boeken en die waren redelijk pittig. Daarvan heeft mijn vader er ook een aantal. Die lees ik niet voor mijn ontspanning. Je zou het kunnen lezen om je vocabulaire en je Nederlandse taal uit te breiden. Daar heeft het goede invloed op. Je verrijkt jezelf op die manier wel. Het is wel heel belangrijk. Je leert veel perspectieven kennen. (m21, WO, heavy)*
- ” *Het enige waar ik het verschil zou kunnen zien, is taalgebruik. Andere boeken zijn meer ontspannen. Ik denk dat literair mind er relaxed is, maar dat het je wel meer cognitief aan het denken zet. (v23, HBO, medium)*
- ” *Wat me er tot nu toe van weerhouden heeft, is omdat ik me afvraag of het wel ontspannen is. Ik denk dat het te zware kost is. Dat het moeilijker leest, minder ontspannen, meer filosofisch en zwaarder is. Ik denk dat het een dieper onderwerp is. (m75, MBO, heavy)*

Literatuur: misvattingen, onbekendheid, what's in a name (2)

■ Vervolg associaties met literatuur:

- Regelmatig is dit beeld van moeilijk, saai en ouderwets ingegeven door de verplichte leeslijst van de middelbare school. Daar denkt men doorgaans niet met positieve gevoelens aan terug. En op de een of andere manier is dat beeld bij de meesten niet echt bijgesteld.
 - Kenmerkend is ook dat men vooral schrijvers van toen noemt als men aan literatuur (en dus aan de verplichte leeslijst) denkt, zoals Mulisch, Haasse en Hermans. De meesten kunnen desgevraagd geen hedendaagse literaire auteurs noemen.
- ” *Literatuur? Verschrikkelijk! De boekenlijst van de middelbare school. De ouderwetse boeken. En erg beperkt, dat vond ik jammer, iedereen moest dat lezen. Je hoorde van alle kanten, dat gaan we niet doen. Als je leuke boeken op de lijst zet dan stimuleer je het lezen en niet de literatuur. Je moet het niet forceren bij de kinderen. (v24., HBO, medium)*
 - ” *Als ik dat woord hoor dan denk ik aan de middelbare school toen ik heel veel boeken van verschillende bekende auteurs moest lezen. Nu is dat een positieve herinnering, maar het heeft ook een beetje een negatieve betekenis bij mij als ik denk aan de ervaring op de universiteit. Daar wordt het te geforceerd, van 'je moet goede literatuur gebruiken om dit te doen'. (m27, WEO, medium)*
 - ” *Saai, langdradig. Ik denk ook wel weer interessant, dat iets kennis oplevert. Ik denk dat je je er echt doorheen moet worstelen. Op school moest je ook uit een bepaalde lijst lezen, dat was niet zo denderend. (v27, MBO, medium)*
 - ” *In mijn ogen betekent literatuur een bepaalde standaard van boeken. Maar ik weet niet of het ook zo is. Een bepaalde kwaliteit. Niet te oninteressant. Dat denk ik. Kwaliteit van de betere schrijvers, schrijvers met een zekere verworvenheid. Zoals wie? Harry Mulisch. Als je bij de mensen van mijn leeftijd kijkt, kent bijna iedereen hem. Daaruit blijkt een zekere verworvenheid. Ja, ik denk dat ik wel eens literatuur heb gelezen, voor mij is het verbonden aan de leeslijst voor school. Ik vond dat leuk om te lezen en heb met plezier bepaalde boeken herlezen. (m50, Mavo, medium)*
 - ” *Literatuur? Middelbare school trauma! Verder denk ik aan oudere boeken, classics, drogere, langere boeken. Ik weet dat het niet perse zo hoeft te zijn, maar denk ik wel aan. Op de middelbare school kregen we een lijst, en die waren niet te hachelen. Maar als ik nu kijk, zie ik wel dingen die ik leuk vind. (v23, HBO, medium)*

Literatuur: misvattingen, onbekendheid, what's in a name

- Overigens is het eerder vermelde 'hogere' niveau – voor een klein deel van de lezers – juist precies de reden om literatuur wel (of zelfs vooral) te willen lezen. Dat is dan juist de (unieke) opbrengst van de literatuur: de knap geschreven zinsconstructies, de mooie woorden, de intelligente en diepgaande verhaallijnen, de diepere lagen, etc. M.a.w. het hoge(re) (kwaliteits)niveau. Dit zijn dan juist de spontaan geuite, vooral positieve associaties, met literatuur.
 - En voor degenen die nu niet echt literatuur lezen omdat ze toch enige weerstand voelen, zijn dit ook de kenmerken waardoor zij zich kunnen voorstellen dat het toch goed zou zijn om zich eens aan literatuur te wagen. Echter, er heerst tegelijkertijd twijfel of ze er doorheen kunnen komen – welke moeite ze moeten doen – en of dat wel opweegt tegen datgene wat literatuur hen gaat opleveren.
- ” *Literatuur? Leuk! De omschrijvingen van de dingen. Het creatieve in de taal. Als mensen beschrijvingen kunnen geven dat je denkt dat zijn de juiste woorden. Veel schrijvers hebben zo'n mooie cadans. Daar kan ik ook van genieten. De schoonheid. De gelaagdheid van de personages. De gebeurtenissen. Daar houd ik wel van. (v53, HBO, medium)*
 - ” *Literatuur doet wel iets met je. Die mooie opbouw van zinnen en verhaallijnen. Het zit wat ingewikkelder in elkaar. Ik kan het moeilijk uitleggen. Ik vergelijk het met simpel en niet simpel. (m60, Havo, heavy)*
 - ” *Het heeft een bepaalde standaard van een bepaald niveau. Een literair boek zou eerder diepgang en mooie zinnen moeten hebben. Verrijking van de wereld qua gevoel en feitelijk. Maar dat wil niet zeggen dat ik dat niet heb van een niet-literair boek. (v45, WO, heavy)*
 - ” *Jan Wolkers heb ik nog nooit gelezen. Misschien is het wel goed om een keer een boek van hem te lezen. Waarom? Om te kijken hoe zij schrijven. Misschien vind ik het wel leuk. (m75, MBO, heavy)*
 - ” *Dat zijn de boeken met bekende schrijvers die een oeuvre hebben. Met literaire begrippen. Dat die erin terugkomen. Het themade setting. De motieven, dat het je verbaast, dat het onverwachts is. Onvoorspelbaar en ook origineel. Daarnaast ook dat het in de media komt, dat er een recensie over is geschreven. Wat me aan literatuur aanspreekt, is dat je buiten je comfortzone gaat. Dat je op reis gaat, in een andere wereld komt. Je kan lezen over dingen waar je niet geweest bent. Je gaat nadenken over wat iemand meemaakt, je gaat je inleven in zo'n persoon. Je kan er ook veel van leren en het kan een opening van een gesprek met iemand zijn. (v41, WO, heavy)*
 - ” *Het gaat mij echt niet om de verrijking. Het is voor mijn plezier. Ik ga me niet door een boek worstelen om verrijking te krijgen. Misschien meer wereldkennis. Het zal vast wel goed zijn en verrijking kunnen opleveren maar ik weet niet of ik mijn leesplezier eruit kan halen (...) Misschien heb ik een heel vertekend of ouderwets beeld van literatuur, dat zou kunnen. (v24, HBO, heavy)*
 - ” *Ik ben niet heel intellectueel. Zo was mijn moeder wel. Zo'n type lezer ben ik niet (...) Zij las ook graag grote literatuur. Maar daar kan ik me niet op concentreren. Ik heb niet zoveel tijd om erin te duiken. Ik ben wat vluchtiger. Ik lees hem niet altijd van voor naar achter. Als ik er niks meer aan vind dan doe ik hem gewoon weg. (53, MBO, medium)*

Literatuur: misvattingen, onbekendheid, what's in a name

- Naast negatieve en positieve associaties, zijn er nog twee zeer belangrijke associaties:

- Onduidelijkheid. Men weet niet wat er precies wel en niet onder literatuur valt. Men kan er geen sluitende definitie van geven en vaak wordt ook gezegd dat niemand dat echt kan. En dus durft men meestal ook niet met zekerheid te zeggen of men zelf nu wel of geen literatuur leest.
 - Overigens is deze onduidelijkheid niet per se erg. Meestal zegt men dit eigenlijk helemaal niet zo relevant te vinden. Men wil simpelweg een boek dat op de een of andere manier aanspreekt en of dat feitelijk wel of geen literatuur is, is niet relevant.
- Tot slot is er een aantal lezers dat literatuur nogal generiek uitlegt. Zij associëren het met boeken in het algemeen, dus eigenlijk alles wat in boeken geschreven staat. Een boek is in hun ogen dan per definitie literatuur (een enkele keer wordt daar nog aan toegevoegd dat het wel alleen boeken voor volwassenen zijn). Soms wordt binnen 'literatuur' nog een onderscheid gemaakt tussen hoge en lage literatuur. Of tussen 'zware' en 'lichte'.

- ” Ik vind Koch geen literatuur, Grunberg zit er tegen aan. Ik denk dat het te maken heeft met de opbouw van zinnen. Als er zinnen geschreven zijn waar ik over na moet denken, denk ik dat het literatuur is. Ik ben een heel simpel boek van Marion Pauw aan het lezen. Ik ben gaan googlen of dat literatuur is maar daar werd geen antwoord op gegeven. Het maakt me niet uit of ik wel of geen literatuur lees, maar als erop staat 'litteraire thriller' ben ik wel meer geïnteresseerd. (m60, Havo, heavy)
- ” Bij literatuur denk ik aan boeken. Alles wat gepubliceerd is, is denk ik literatuur. Het klinkt elitair als een kwaliteitsstempel. Door het woord, het is een chic woord (...) Vroeger was het heel normaal om te lezen, nu heb je veel meer opties. Ik denk dat lezen daardoor nog elitairder is geworden. (m36, HBO, medium)
- ” Of ik het idee heb dat ik nu literatuur lees? Nee, dat denk ik niet. Ik denk omdat het meer voor vermaak is dan voor kennis. Het is niet zo zwart wit, maar ik denk dat het wel zo is. Maar nee, het is geen bewuste keuze. (v27, MBO, medium)
- ” Ik vind het wel relevant om te weten of een boek wel of niet tot het literaire genre behoort. Ik ben niet iemand die voor 'De zeven zussen' gaat. Die kft staat mij al niet aan dus dat lees ik niet. Dat kan je zien. Voor mij is dat wel belangrijk maar ik vind dat wel een beetje snobistisch van mezelf. Ik denk dat ik het niet interessant genoeg vind, dat het me niet kan boeien. (v53, HBO, medium)
- ” Hogere literatuur lees ik niet. Dat is moeilijk, veel moeilijke woorden. Dan moet je het gaan opzoeken. Meestal haal je het wel uit de zinsbouw maar dan denk ik, mens wat doe je moeilijk. En saai. Als een schrijfstijl me niet pakt gaat het niet gebeuren. Dingen omschrijven die me niet interesseren. En het is veel, veel personages (...) Of hoge literatuur anders is dan lage literatuur? Lage literatuur zijn stuiverromannetjes. Je weet precies hoe een boek loopt: twee mensen komen elkaar tegen, krijgen ruzie en komen weer bij elkaar. Dat lees ik op vakantie. Het is vermaak. In nog niet eens één dag heb je het uit. En wat literatuur is? Dat is alles waar letters in staan. (v51, MBO, heavy)
- ” De hele zware literatuur is ook niet voor mij besteed. Het moet niet te diepzinnig zijn. Dat zware zit in ..., als ik na drie bladzijden niet meer weet waar het over gaat. Je moet door willen lezen en het liefst dat je na anderhalf uur denkt van, ik zou maar een uurtje lezen. De eerste pagina's zijn voor mij heel belangrijk. (m60, MBO, medium)

Resultaten

Maatschappelijke waarde van boeken

Boeken zijn een persoonlijke verrijking en hebben (dus) ook maatschappelijke waarde

- De vraag of (het) lezen (van boeken) een maatschappelijke waarde heeft, wordt altijd en volmondig met ja beantwoord. Vaak herhaalt men dan vooral de diverse (persoonlijke) opbrengsten van boeken. Het is een verrijking van het eigen leven. En daarmee eigenlijk ook van het leven van iedereen (die boeken leest). Dat is al een effect op de maatschappij. En daarnaast profiteert de samenleving/wereld er nog op een andere manier van:
 - Mensen zouden door te lezen meer kennis en besef van - en begrip hebben voor - andere werelden, zienswijzen, etc. Het zou ervoor kunnen zorgen dat de toenemende polarisatie in de maatschappij minder wordt. Meer begrip voor elkaar en minder tegenover elkaar staan. Meer bewustzijn, een groter, breder wereldbeeld.
 - Dit leidt ertoe dat iedereen het erover eens is dat het lezen van boeken gestimuleerd moet worden. Eigenlijk zou niemand verstoken mogen blijven van de opbrengsten ervan; iedereen wordt er persoonlijk beter van en (daardoor) de maatschappij als geheel. Daarnaast is het zeer belangrijk dat iedereen in een samenleving voldoende leesvaardigheid heeft; het lezen (van boeken) levert daar een belangrijke bijdrage aan.
- ” *Heel veel mensen hebben er heel veel plezier van. Je steekt er veel van op. Ik denk dat een boek niet zou moeten verdwijnen. Ik mis dan toch wel die prachtige verhalen die schrijvers bedenken, ik vind het zo knap. Dat moet gewaardeerd worden, vind ik. (v75, MBO, medium)*
 - ” *Ja, een verrijking, even weg van moeilijkheden. Het kan ook bepaalde inzichten brengen. (m50, Mavo, medium)*
 - ” *Of het mijn leven heeft verrijkt? Ja, ik leer er elke dag van. Van jongs af aan. (v51, MBO, medium)*
 - ” *Ik vind het heel belangrijk dat er gelezen wordt. Je krijgt andere perspectieven. Juist nu. Terwijl iedereen in 1 perspectief zit, is het heel belangrijk dat er andere perspectieven komen. Er zit geen algoritme op boeken of op schrijvers. Om een vrije blik op de wereld te krijgen, vind ik het heel belangrijk. (v53, HBO, medium)*

Het stimuleren van het lezen van boeken is belangrijk voor de maatschappij

- Of zowel kinderen als volwassen gestimuleerd moeten worden, daarover verschillen soms de meningen, tegelijkertijd hebben kinderen zeker de voorkeur. Tekenend daarvoor is dat men zelf altijd spontaan over kinderen begint en nooit over volwassenen. Maar als men over volwassenen nadenkt, draait men soms.
 - Kinderen moet men enerzijds wel stimuleren omdat je er jong mee moet beginnen (zeker als het gaat om leesvaardigheid), anderzijds niet per se (extra) stimuleren omdat het toch al gestimuleerd wordt op school. Maar dat kinderen dus gestimuleerd moeten worden, daarover lijkt iedereen het wel eens. Naast de school ziet en verwacht men dat ook de opvoeders hierin een rol nemen.
 - Volwassenen enerzijds niet stimuleren omdat het niet haalbaar lijkt dat zij zich nog iets laten zeggen (ofwel, dit komt te laat) en omdat het nu meer een kwestie van eigen verantwoordelijkheid is. Stimulering (door de overheid) wordt dan al snel als betuttelend beschouwd. Anderzijds juist weer wel stimuleren omdat er geen school en opvoeders meer zijn die bij volwassenen het lezen van boeken stimuleren.
 - Voor kinderen denkt men dus vooral aan het onderwijs en de ouders als degenen die het lezen zouden moeten stimuleren. Bij volwassenen noemt men vooral 'de overheid'. Ook worden een enkele keer de bibliotheken, publieke omroep en werkgevers nog genoemd.
- ” Stimuleren bij kinderen op school en de peuterspeelzaal. En bij volwassenen weet ik het niet. Als je niet van lezen houdt, weet ik niet of het zin heeft. (v45, WO, heavy)
 - ” Stimuleren bij volwassenen... Ik denk dat het dan te laat is. Ik zou er wat meer marketing in gooien en schrijvers hun boek laten promoten. Vroeger had je nog weleens die praatprogramma's. Dan zag je die gasten weleens zitten. (m60, Havo, heavy)
 - ” Bij volwassenen niet, iedereen weet dat het bestaat en wat de mogelijkheden zijn. De winkels liggen vol met mooie boeken, iedereen heeft de mogelijkheid. Het is eigen verantwoordelijkheid. Bij kinderen wel stimuleren want het is voor taalgebruik en -gevoel wel belangrijk. Dat is de taak van school en ouders. Ik ben daar niet heel optimistisch in of dat lukt want er zijn veel afleidingen. (v75, MBO, medium)
 - ” Ik zou eerder volwassenen zeggen, want bij kinderen wordt het al gestimuleerd. (m36, HBO, medium)
 - ” Ik kan me voorstellen dat als een kind nooit zijn ouders ziet met een boek in de hand, het ook niet gaat lezen. (m27, WO, medium)
 - ” De attentieboog van volwassenen begint alarmerend slecht te worden. Dat moet je tegen gaan. Omdat lezen goed is. Ik heb geprobeerd mijn verloofde te laten lezen maar hij kan zijn aandacht er niet bijhouden, het kost hem teveel tijd. (v24, HBO, heavy)

Voorlezen is een van de manieren om het lezen van boeken te stimuleren

- Voorlezen is een van de manieren om het lezen (bij kinderen) te stimuleren. De meesten werden vroeger door hun (groot)ouders voorgelezen en hebben vaak ook zelf voorgelezen, vooral aan hun eigen kinderen, (of aan een broertje/zusje, neefje/nichtje en een enkeling aan ouderen). De redenen waarom men voorleest (aan kinderen), is vaak een combinatie van het volgende:
 - Het draagt bij aan de lees- en taalvaardigheid van de kinderen.
 - Kinderen hebben er zichtbaar plezier in als hen voorgelezen wordt.
 - Kinderen maken op deze wijze kennis met 'de opbrengst' van boeken en hopelijk zet dat de toon voor later, dus gaan ze straks uit zichzelf lezen omdat ze weten hoe fijn/goed/leuk/etc. dat kan zijn.
 - Ze gaan er lekker van slapen.
 - Omdat de eigen ouders ook voorlezen (goed voorbeeld doet volgen).
 - Het is bijna altijd leuk om voor te lezen (tenzij men zichzelf geen voorleesstem vindt hebben). Zoals gezegd, doorgaans laten de kinderen letterlijk zien dat ze het prettig vinden.
- ” *Mijn ouders hebben mij ook altijd voorgelezen (...) Ik ben vroeger gestimuleerd om te lezen. Dat vind ik wel heel fijn. Ondanks dat ik andere dingen heb, lees ik nog steeds. Ik weet dat het een andere ontspanning is dan al het andere en je leert natuurlijk heel veel woorden, je woordenschat. (m21, WO, heavy)*
- ” *Ik lees heel soms mijn neefjes voor. Ik vind het leuk om te doen en ik denk dat hun het heel leuk vinden. Ze worden er heel blij van en ze vinden het idee van het verhaal heel mooi. (v27, MBO, medium)*
- ” *Ik heb een hekel aan voorlezen omdat ik vind dat ik een hele slechte stem heb om voor te lezen. (m60, Havo, heavy)*
- ” *Ik weet dat het belangrijk is en ze vinden het ontzettend leuk. Ook overdag, mijn kinderen pakken een boek van de boekenkast en gaan lekker lezen op de bank. Even in een andere wereld. Het is voor taalontwikkeling heel belangrijk. Mijn zoon is drie en die praat heel goed. En dan vergelijk ik hem met andere kinderen van zijn leeftijd en die praten slechter. (v41, WO, heavy)*
- ” *Je mist anders toch een beetje ontwikkeling. Dat ze meer en breder inzicht krijgen als ze lezen. (m75, MBO, heavy)*

04

Bijlagen

Onderzoeksverantwoording

Methode

Kwalitatief onderzoek

Op basis van gespreksleidraad 'Leesopbrengsten'

45 min. per interview

Heavy lezers n=8

Medium lezers n=8

Veldwerk

18 september t/m 2 oktober 2023

Steekproef

Heavy lezer: leest tenminste wekelijks een boek

Medium lezer: leest tenminste maandelijks een boek

Nederlandse consumenten 18+ die minstens maandelijks een boek lezen.

Checklist Leesopbrengsten

Voor het interview maken we gebruik van een vooraf opgestelde checklist.

De volgende hoofdonderwerpen komen hierbij aan bod:

- Introductie (5 min.)
- Leesgedrag algemeen (10 min.)
- Leesredenen en opbrengsten van lezen (15 min.)
- Literatuur, kopen en afsluiting (15 min.)

Welkom en introductie (5 min.)

Interviewer heet iedereen welkom

Uitleg doel interview:

Centraal in het interview staat het lezen van boeken. Wat levert dat eigenlijk op voor lezers? Waarom leest men en welke drempels ervaart men bij het (gaan) lezen.

Uitleg opzet interview:

- ☐ Geen foute antwoorden mogelijk, spreek vrijuit, waarborging van anonimiteit
- ☐ Opname t.b.v. rapportage (die geanonimiseerd is en de bevindingen weergeeft op doelgroepniveau)
- ☐ Aanwezigheid van notulist, toehoorders (van allen staat de camera en microfoon uit)
- ☐ Eventuele vragen of opmerkingen van respondent beantwoorden

Voorstellen respondent: voornaam, leeftijd, gezinssituatie/burgerlijke staat, beroep/dagelijkse bezigheden, hobby's etc.

Leesgedrag algemeen (10 min.)

(Als je denkt aan boeken lezen, wat zijn dan je eerste gedachten/associaties)

- Als wat voor type boekenlezer zou je jezelf omschrijven
- Ben je altijd al een lezer geweest? Komt dat met vlagen? Hoe heeft jouw leesgedrag zich ontwikkeld? Lees je meer of minder dan voorheen? Wat heeft hier invloed op gehad?
- Zijn er mensen die het lezen hebben gestimuleerd; wie heeft jouw liefde voor lezen aangewakkerd of misschien wel getemperd?
- Wat voor boeken lees je?
 - Welke genres lees je (fictie of non-fictie; literatuur, spannende fictie, romantische fictie, biografieën, reisboeken?)

(Lees je meerdere boeken tegelijkertijd?)

- Lees je vooral papier, luisterboeken of e-books?
- Waar 'haal' je je boeken vandaan?
 - Kopen? En dan vooral/alleen voor jezelf of (ook) als cadeau
 - Lenen van de bibliotheek? Gebruik je de online bibliotheek, waarom wel/niet?
 - Lenen van anderen
 - Abonnementen e-books, luisterboeken

- (Lees je in het Nederlands, of een andere taal? En zo ja, waarom? Heb je een voorkeur voor Nederlandse boeken, of vertaalde boeken, en waarom?)
- Vertel eens over je meest recente boek dat je gelezen hebt/nu nog aan lezen bent: waarom heb je deze gekozen (waar is het begonnen, waardoor ben je getriggerd)? Wat levert/leverde het lezen ervan jou op?
- Wat maakt dat je een bepaald boek kiest om te lezen? Wat prikkelt je interesse, waar begint het?
- (Hoe makkelijk of moeilijk is het om het juiste boek te vinden/kiezen? Waar komt dat door?)
- Lezen mensen om jou heen ook? Heeft dat invloed op jouw leesgedrag? Praat je weleens over boeken (online, offline)? Met wie, waarom? Doe je tips op? (delen van leeservaringen en leestips - is dat belangrijk en waarom).
- Lees je net zo vaak als je zou willen? Waarom wel, of waarom niet
- Wat belemmert je hierbij, welke elementen maken het lastig. Is dat nu anders dan voorheen? Hoe komt dat? Zijn er momenten (bijv. in een jaar) waarop je stopt met lezen? Waarom? Welke prikkels, gebeurtenissen en/of gevoelens leiden daartoe?
- Wat zou je hierbij kunnen helpen?

Leesredenen en opbrengsten van lezen (15 min.)

- Wat vind je eigenlijk van het lezen van boeken? (positief, negatief, saai, intellectueel, niet voor mij?) (Wat is het imago van lezen)
- Wat zijn redenen om boeken te lezen (wat zijn jouw leesmotieven)? Wat levert lezen allemaal op? *(Omschrijf jouw ideale leeservaring: waar zit je wat voel je, wat wil je voelen en beleven tijdens dit moment. Wat wil je overhouden aan dit moment.)*
- Check op kennis, leren, ontspanning, gevoel, empathie, esthetiek (mooie taal/zinsopbouw) plezier, spanning, opgaan in andere wereld, herkenning, nieuw perspectief opdoen, jezelf ontwikkelen, troost
- Kun je de opbrengsten rangordenen in volgorde van belangrijkheid/
- Welke redenen zijn er voor jouzelf (individueel), en welke zijn meer sociaal (omdat anderen het boek lezen of aanraden, of mee willen praten, of willen delen op social media?)
- Verschilt dit (de opbrengsten) nog per type boek? (fysiek, e-book, luisterboek) Per genre? (fictie/non fictie?) Per moment? Hoe dan?
- In hoeverre vind je dat lezen je leven verrijkt? Zo ja, hoe dan?

Leesredenen en opbrengsten van lezen (vervolg)

- Kijkend naar alle genoemde opbrengsten, in hoeverre bereik je deze ook met andere activiteiten (bijv. theater, sporten, handwerken, klussen)/andere media (series, games, streamingsdiensten, social media, radio, televisie, films/docu's, podcasts etc.)? En waarom en wanneer kies je dan voor lezen? Is er iets wat lezen uniek maakt als het om de opbrengsten gaat?
- Wat brengen de alternatieven voor opbrengsten met zich mee
- Waarmee concurreert lezen vooral? Waartegen legt lezen het nogal eens af en waarom? Hoe kan dat voorkomen worden?
- Lees je weleens voor? Aan wie? Is dat belangrijk? En waarom? Voor wie? Wat zijn de opbrengsten van het voorlezen. Voor jezelf en voor degene die je voorleest.

(Is er een maatschappelijke waarde van lezen? Op welke manier, hoe uit zich dat dan.)

- Moet lezen gestimuleerd worden en is er dan nog een verschil tussen kinderen en volwassenen.
- Wie (welke partijen./organisaties, personen) moet het vooral stimuleren?
- In hoeverre stimuleer je zelf het lezen bij anderen? En waarom?

Literatuur, kopen en afsluiting (15 min.)

Literatuur

Indien nog niet (voldoende) aan bod gekomen bij paragraaf 3, dit bespreken/verder uitdiepen

- Als ik zeg 'literatuur', wat zeg jij dan?
- Wat versta je onder literatuur? Voorbeelden? Waar ligt de grens? (wanneer is het geen literatuur meer?)
- Wat vind je van literatuur?
- Lees je literatuur? Waarom wel/niet en in hoeverre is dit in de loop der tijd veranderd? Zo ja, waardoor? Wat zijn de eventuele drempels om literatuur te lezen? Wat kan deze drempels verlagen/wegnemen?
- Levert het lezen van literatuur je nog iets anders op dan het lezen van andere boeken (andere genres); zo ja, wat levert het lezen van literatuur jou dan vooral op
 - Check op kennis, ontspanning, gevoel, empathie, esthetiek.
 - Check op plezier, spanning, opgaan in andere wereld, herkenning, nieuw perspectief opdoen, jezelf ontwikkelen, troost

Kopen

- Wat zijn redenen om een boek te kopen? Wanneer koop je boeken, voor wie, en waarom? Welke boeken (genres) koop je wel en welke niet?
 - Check op vormgeving, genres (i.h.b. literatuur).
- Welke opbrengsten spelen een rol bij het cadeau geven van een boek
- Voor leners bij bibliotheek: Is er verschil in opbrengsten bij lenen in vergelijking met kopen? Hoe dan? En maakt het verschil bij het lezen zelf?
- Is je koopgedrag van boeken veranderd? Hoe dan? Check op vorm, winkel, aantallen, genres

Deelnemerslijst (n=16)

Deelnemer	Geslacht	Leeftijd	Opleidingsniveau	Doelgroep	Leest literatuur
1	Man	21	WO	Heavy	-
2	Vrouw	23	HBO	Medium	Maandelijks
3	Vrouw	24	HBO	Heavy	-
4	Man	27	WO	Medium	Minder vaak
5	Vrouw	27	MBO	Medium	-
6	Man	28	WO	Heavy	-
7	Man	36	HBO	Medium	-
8	Vrouw	40	WO	Heavy	Dagelijks
9	Vrouw	45	WO	Heavy	Eens in de 3 weken
10	Man	50	MAVO / VMBO-TL	Medium	-
11	Vrouw	51	MBO	Heavy	-
12	Vrouw	53	HBO	Medium	Maandelijks
13	Man	60	MBO	Medium	Maandelijks
14	Man	60	HAVO	Heavy	Wekelijks
15	Man	75	MBO	Heavy	-
16	Vrouw	75	MBO	Medium	-

GfK heeft kwaliteit hoog in het vaandel. GfK werkt volgens vaste procedures en leidt medewerkers op om op juiste wijze onze producten en diensten te leveren. Op die manier garanderen we de beste kwaliteit.

Internationaal is GfK lid van de [ICC / ESOMAR](#) (The World Association of Research Professionals), dit is de overkoepelende organisatie van marktonderzoekbureaus.

Zie de [ICC/ESOMAR Internationale Code](#).

GfK hanteert een kwaliteitssysteem dat voldoet aan de eisen van ISO 9001:2015 en ISO 20252:2019.

Op lokaal niveau is GfK lid van het [Data & Insights Network](#) (voorheen MOA, Center for Information Based Decision Making & Marketing Research).

Dit is een vereniging van bedrijven en instellingen die zich bezighouden met Market Research, Digital Analytics, Marketing Intelligence en Beleidsonderzoek.

GfK handelt strikt volgens de AVG/GDPR en volgt de gedragscode voor onderzoek en statistiek.

GfK bewaart onderzoeksgegevens tenzij contractueel anders is overeengekomen.

**Met dank
voor de
aandacht**